ה"ה. שנה שביעית שבט תרפ"ח חוברת ה.

בית ועד לחכמים

ירחון לכל מקצעות התורה וחזוק דת ישראל.

יהי ביתך בית ועד לחכמים
(אבות א, ד.)

העורך:
יוסף שמעון פאללאק
סאטמאר, (רומניה.)

מחירו לשנה: לרומניה 200 ל. לאנגליה 5 ש. לאמריקה 2 ד.
לשבין 5 פ. לטשעכיה 40 כ. לאונגריה 7 פ. לגרמניה 4 מ.
ליוגוסלביה 100 ד. לפולניה 10 ז. לצרפת 30 פ. לאוסטריה 5 ש.

הכתבת אל המערכת:
SIMON POLLAK, SĂTMAR, (Postfach 72), ROMÂNIA.

עמק הבכא.

אבל גדול לכל התלמידי חכמים, שבעיר גראסווארדין וביחוד לחברתינו „שערי ויסודי התורה", שנלקח מאתנו ביום ש"ק י"ד טבת תרפ"ח, אלף מאחד, גבר בגברין, הרב הגדול, חריף עצום, המושלם במעלות, יורד לעומקה של הלכה, מו"ה יוסף שאול שטיין ז"ל, שעוד בימי בחרותו נסמך בסמיכת הוראה ומאז לא מש מאהלה של תורה. — הוא היה עומד על משמרת הקדש בחברתנו זה ארבע עשרה שנה ובימים מעטים נעדר מאתנו והלך לעולמו.

על האי שפרא דבלי בארעא קא בכינא!

הרחמן הוא יגדור פרצת עמו ישראל ויבולע המות לנצח ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלם.

הכותב בשברון לב
ישראל פיש
מ"מ ומורה תלמידים בגראסווארדין.

Tipografia Jacob Wider, Seini, jud. Sătmar. România.
Cenzurat: Primrabin M. KRAUSS, Baia-Mare.

ספרים שהגיעו אל המערכת.

אוצרות יוסף, יכיל בקרבו שני מאמרים: א) מאמר דוד; ב) מאמר לבנה ע"ד הקבלה, מהגאון הצדיק ר' יוסף ענגל ז"ל ראב"ד בקראקא. יצא לאור ע"י חברת „אוחבי תורה" בוינה.

ספר חדש
מהרב משה אביגדור עמיאל.
יצא לאור בעזהי"ת ספר

„דרכי משה — דרך הקנינים"

חקר הלכה בעניני ממונות, אשות ועבדות, חלק א' כולל חמש שמעתות: א) כללים ופרטים בדיינות ועדים; ב) הספקות, ההכרעות והברורים; ג) הטענות, הנאמנות וההתחייבות; ד) גדרי זכיה ושליחות; ה) גדרי תנאי ברירה ואונס.—

מחירו שני דולרים, לרבנים ובני ישיבות דולר אחד.— אצל הרב המחבר נמצאים עוד למכירה במספר מצומצם הספרים „דרכי משה — דרך הקדש" ח"ב חקר הלכה בעניני קדשים והס' „דרשות אל-עמי" ח"א חשבון הנפש (ח"א מהראשון וח"ב מהשני כבר אין להשיג ויודפסו אי"ה בתוצאה שניה). הקונה את שלשת הספרים הנ"ל ביחד ישיגם בעד ארבעה דולר, לרבנים ובני ישיבות בעד שני דולר וחצי. הספרים נשלחים רק אחרי קבלת הכסף למפרע. הכתבת:

Rabbi M. Amiel, ANVERS, Belgique.

חיים וחסד, באורים וחדושים על מועדי ה', על פסוקי תנ"ך ואגדות הש"ס, ונצמד אליו קונטרס „עת ספוד" הספד מר על הגאוה"ק ר' יואב יהושע זצ"ל אבד"ק קינצק, חברו הגאון החסיד מו"ה אלעזר חיים שליט"א אב"ד בשידלובצי.

כתב בית ישראל, ח"א ע"ד השמות הפרטיים שבתנ"ך, מהותם והתפתחותם, פשוטם ומדרשם, כחלק מתורת הפה, מאת הגאון מו"ה ישעי' רייכער רב באיזמאיל. מחירו שמנים לעי. להשיגו אצל המחבר:

Rabi Ş. Reicher, ISMAIL, Bassarabia.

מים חיים, מהדורא תנינא, יכיל בקרבו דרשות נעימים ע"ד המוסר. מהרה"ג המפורסם ר' חיים צבי שאטלאנד מו"ץ במיידאן. כתבתו:

Rabbi Schottland, MAJDAN, Kolbosowski, (Polonia).

נתיבות ירושלם, פרוש על ירושלמי מס' ב"מ וב"ב, מהגאון מו"ה ישראל חיים דייכעס רב בלידז. הרב המחבר קנה לו שם טוב, בהראותו את תקפו וגבורתו בספריו שכבר הויצא לאור.

גפי אש על סדרי המשנה, מהרב הגאון אברהם שטערן דומ"ץ בקח"י נאווערמקי מברר ומלבן כל ענינים השייכים לכל משנה ומשנה. הח"א מחזיק נ', הח"ב ל', הח"ג כ', הח"ד כ"ג גליונות גדולות, תואר 4^0. מחירם: 1.25 — 1—1.25 — 1.50 דולר חפשי, כמו כן ס' כבוד שמים עה"ת, כ"ו גליונות, תואר 8^0, מחירו 1.25 דולר. מוכ"ס ומחברים ישיגו גליון מול גליון אם ישלחו ספרים במוקדם. להשיגם:

Rabbi Abraham Stern, NOVEZAMKE, (Slovakei).

מדריש ריב"ש טוב, קונטרס הראשון מכיל בקרבו כל המכתבים, שנתפרסמו עד עתה בשם הבעש"ט ז"ל, ולקוטים נפלאים מספרי הצדיקים בלשונם הזהב. קונטרס השני מסודרים בו תורות רבינו הבעש"ט, בסדר נכון עפ"י א"ב מא' עד ח'. כל קונטרס מכיל נ"ו דפים ומחירו 35 סענט, שני קונטרסים ישלחו פראנקא עבור 70 סענט, באחריות 80 סענט. מחברים ומוליכ"ם בפרט ספרי חסידות מתלמידי או תלמידי תלמידי הבעש"ט זי"ע יפנו אל המחבר ויעשה חליפון כנהוג, גליון בעד גליון, אך רק ספר מוסכם ומתקבל. הכתבת:

Lipót Abraham, EDELÉNY, (Borsod m.— Ungaria).

שנה שביעית. העורך: יוסף שמעון פאללאק, סאטמאר. חוברת ה'.

כנסת גדולי ישראל בגליציה.

(לבוב, ג', ד', ה' טבת תרפ"ח).

לב מי לא ישמח, בשמעו, כי בימינו אלה, כשמצב התורה והדת ירד פלאים, כשגברו בעלי זרוע ואויבינו, הן אלה שמבפנים והן אלה שמבחוץ, עוסקים בהריסת חומת האורתודוכסיה, באלה הימים עומדים גואלים לתורתנו ודתנו. אין להיהדות החרדית שמחה גדולה מזו!

גדולי גליציה הראו את כחם ואת ידם החזקה, הראו על ההתעוררות השוררת בקרבם; הראו, כי מסורים הם בכל לב לטובת עמנו ודתנו.— בראותם את מצב הדת עומד בשפל המדרגה, נתנו אל לבם להקהל ולעמוד על נפשם. למטרה נשגבה זו הוציאו "קול קורא", אשר יכתב פה לדור אחרון.

ב"ה. עמ"ר עש"ו.

קול קורא!

לכבוד הרבנים הגדולים, הגאונים והצדיקים, אדמו"ר"ם רועי ישראל ולבע"ב נכבדים היראים וחרדים לדבר ד' די בכל אתר ואתר איש איש כערכו ומעלתו, ד' עליהם יחי'.

בשם ד' ובשם כל הרבנים גדולים וכל הצדיקים באנו בזה לעורר לבב כל חברינו הרבנים הגדולים והבע"ב היראים והחרדים לדבר ד' כי הגיע הזמן שמוכרחים אנחנו להתעורר מתרדמתנו ולהקהל ולעמוד על נפשותינו להגן בעד חומת דת הוה"ק אשר רבו בה כרצות בעוה"ר, ובמסתרים תבכה נפש כל איש אשר תורת ד' בלבו על שכלות מצב היהדות וכבוד תוה"ק אשר מאד ירדה פלאים בזמן האחרון והוקותי' ואזהרותי' נתונים למרמס בראש הוצות ח"ו באין גודר וגדר ועומד בפרץ ועד אנה נחשה ונשב בחיבוק ידים לראות את צאצאינו צאן אובדות ח"ו תועות בכרמים שלא להם וכרמנו כרם ד' צבאות נוטש ונתן למרמס ולא נירא פן יבוקש ח"ו חשבון הצאן מיד רועי'. ולכן התעודדנו והסכמנו יחד לקרוא עצרה לאסוף כל הרועים רועי צאן קדשים הרבנים והמורים הצדיקים והאדמורי"ם ואתם בע"ב יראים שועים ויקרים

על יום ג' ויגש הבע"ל תרפ"ח בעיר לבוב

לטכס עצה איך ובמה לחזק אשיות תוה"ק ולתקן פרצותי' ושם גביא בכלם ג"כ התחדשות בחוקי הקהלות אשר לפי דעת רוב היראים נמצא שם הוקים אשר סכנה צפוי' לרגלם ח"ו להריסות הקהלות והריסת יסודי תוה"ק ובטחוננו בעזהש"י אם נהיה כלנו יחד כאיש אחד בלב אחד ובעצה אחת ונערוך בקשתנו בזה לפני הממשלה הרוממה ירה"ה תטה חסדה אלינו להעביר מעלינו החוקים האלה או לשנותם לטובה ובכן מבקשים מאד מכל רב ורב שבכל עיר ועיר ומהבע"ב הנכבדים היראים והחרדים לדבר ד' שרצונם וחפצם תמיד בתקנות עירם עפ"י התורה והיראה לבוא בסוח ליום הכסא ליקח חבל בהאסיפה הנזאת. והשי"ת ברוב רחמי' ירחם עלינו ויופיע אור על דרכנו לתקנינו בעצה טובה מלפניו שנוכל לשמור חוקותי' ותורותי' בכלל ובפרט באהבתו וביראתו באמת בלי שום מניעות זמניות ויגמור בעדנו לטובה.

אברהם מנחם מענדל הלוי שטיינבערג	דוד הלוי איש הורוויץ
אבדק"ק בראדי והגליל.	אבד"ק סטאניסלב והגליל.
דוד מנחם מאניש באב"ד	יוסף נחמי' קארניטצער
אבדק"ק טארנאפאל והגליל.	אבדק"ק קראקא והגליל.

נמצא תח"י מכתבים מהאדמורי"ם ההצה"ק המפורסמים שליט"א.

הקול

הקול קורא הזה אינו צריך לפרוש, הוא מובן מעצמו, אך כדאי לעמוד עליו, כי הוא מלא רוחניות, מדבר בהתלהבות ובולט ממנו בולמס התקון, שאחזה את גדולי גליציה.

כפי הודעת חברי המערכת, היו שתי אספות רבניות בגליציה עוד קודם אספת לבוב. האחת בטארנא, ביום י"א כסלו, אשר שמה החליטו: א) ליסד ועד רבני מערב גליציה; ב) להשתתף אח"כ באספת לבוב. האספה השניה בקראקא, ביום כ"א כסלו ועל סדר היום עמד: א) תקנות הועד; ב) בחירת מנהלי הועד; ג) תקון הדעקרעט בעניני הקהלות; ד) ענינים שונים הנוגעים לחזוק הדת.

אספת לבוב היתה מעין "כנסת הגדולה". גליציה הוציאה את סגולותיה ואשכלותיה והוכיחו, כי ב"ה אין הדור יתום ועוד לא אלמן ישראל. — כשלש מאות רבנים ובראשם האדמו"רים מבעלזא, אטיניע, באיאן, באבוב, סאמבור, שליט"א והרבנים הגאונים מטארנפאל, קראקא, פראבוזנא שליט"א, מלבד זה כשלשת אלפים בע"ב נכבדים באי־כח הקהלות בגליציה, באו להשתתף באספה זו.

לבוב הצטיינה לגבי המנהיגים, בחלקם כבוד רב להבאים בסוד ה'. ביחוד הראה אותות כבוד לאדמו"ר, רבן של ישראל מרן מבעלזא שליט"א. רבבות אנשים אצו לקראתו אל מסלת הברזל וקבלוהו באולם של הקיסר ונשיא המלוכה.

האספה נפתחה ביום ג' טבת ועל סדר היום עמד: א) חזוק האמונה והדת; ב) שמירת שבת; ג) טהרת המשפחה; ד) ענייני כשרות; ה) הטבת מצב הרבנים; ו) ענייני הקהלות, התיסדות אגודות וחבורות לחזוק הדת ועוד. הגאון מו"ה יוסף נחמי' קארניצער אבד"ק קראקא — יושב ראש; הגאונים הרב דוד מנחם מאניש באב"ד אבד"ק טארנאפאל, הרב אברהם יעקב הלוי האראוויטץ אבד"ק פראבוזנא, הרב מדאמבראווא, הרב מפאדגורזע, הרב דוד שרייבער, דראהביטש — נשיאות; הרב מסטרי — מזכיר.

בנאום קדוש פתח את האספה אדמו"ר, רבן של ישראל, מרן אהרן רוקח שליט"א אבד"ק בעלזא ואחרי דברו כבד בנאום את היושב ראש הגאון מקראקא. אחריו נאמו יתר הרבנים ונשאו ונתנו בהענינים העומדים על סדר היום. האספה נמשכה שלשה ימים. **החליטו: ליסד אגודת רבנים בגליציה**, אשר על פיה יצאו ויבאו כל עניני הדת, עניני הקהלות ועוד.

* * *

אשריך גליציה, אשריך! מי יתן, שאספה זו תשפיע גם על יתר המדינות, מקום אשר דבר המלך, מלכו של עולם ודתו מגיע. הלואי וישימו אל לב גם רבני טראנסילוואניא לקרא עצרה, לחזק בדקי היהדות. — לדאבוננו מוכרחים אנחנו לגלות, כי מצב הדת גרוע מאד בעוה"ר. הפריצות הולך וגדול, זונחים שמירת שבת וטהרת המשפחה, היתומים גדלים ללא תורה ומוסר ומקבלים חנוך פרוע, כי עיירות אשר אלפי ישראל, כן ירבו, יקננו

בתוכם

בתוכם עומדים בלי „בית יתומים", אשר שמה יגדלו אותם ע"ד התורה והמוסר, הישיבות מתמעטים ועיירות הרבה אינם מחזיקים בישיבה ועוד הרבה ענינים נחוצים הצריכים לתקון.

אנו מקוים, כי „כנסת גדולי ישראל בגליציה" תשמש לדוגמא ותהי' לעינים לכל תפוצות ישראל בכלל ולטראנסילבניה — בפרט.

מי יתן והיה!

תשובה לפסק חליצה ע"י שליח.

ב"ה ברוקלין, נ"י. סי' ס"ו.

בספר „אב בחכמה" (מאדמו"ר הגאון האמתי כש"ת ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ שליט"א, רב הכולל בנויארק, מחבר ס' שו"ת ב"א על כל חלקי הש"ע) בתשובה הראשונה מורה הלכה למעשה, שמותר להיבמה לעשות שליח על מעשה החליצה דידה במקום היבם, דלא כמ"ש בתשו' מהרש"ם סי' י"ד. אחד מרבני עיר קיוב (פאדאל) הסכים עם הגאון המחבר, באופן שיהיו שני שינוים: א) שהאשה בעצמה תשכור דוקא את השליח, כדי שיהי' בתור פועל; ב) שהשליח תהי' דוקא אשה ולא איש. הגאון המחבר, אף שדחה את דברי הרב מקיוב, בכ"ז מנה את האשה חנה בת לוי יצחק, שתעשה את מעשה החליצה במקום היבם וטעמו ונמוקו, משום ספק ספקא, א) דלמא קיי"ל כר' יונתן לענין שאילה בבעלים וה"נ בזה לענין שלוחה של האשה, דליכא הטענה, דהוי מצוה שבגופה; ב) ואפי' את"ל כרי"ף וכרמב"ם, דפסקו פר' יאשיה, הא י"ל, דהא דצריך בחליצה, שיכוונו שניהם, זהו רק מדרבנן ולא מן התורה וכן דעת השעה"מ בפ"ו מה' אשות, דחליצה בלא כונה פטולה רק מדרבנן וזה דלא כתוס' בגטין, ממילא איכא ספק ספקא לגבי דאורייתא, והוי כמו הס"ס שזכר האגור גבי ציר דגים בסי' פ"ג בהעירנגש דלמא לא נמלחו עם דגים טמאים כלל, ואפי' נמלחו דלמא ציר דגים קטנים היכא דליכא שמנונית אינו אלא מדרבנן וכו', ע"ש בדף ח', ד"ה ומעתה. — והנה לא היה בדעתי לכתוב בענין זה, כי למה לי להכניס ראשי בין הרים גדולים, כי האמת נתן לכתוב, שהגאון המחבר שוקד על תורת ה' בכל כחו, כמעט יום ולילה וכל מי שרואה את חבוריו הנפלאים מוכרח להודות על גודל חריפותו ובקיאותו. לא לחנם יתארהו הגאון ממינסק זצ"ל, שמשנתו זך ונקי וקולע אל המטרה בדברים נכונים וברורים ובראיות ישרות (עיין בהסכמתו להס' היקר שו"ת ב"א ח"א) לכן נבהלתי ונשתוממתי על הגאון העצום מרן יוסף ראזין מדווינסק, שזלזל בכבוד אדמו"ר הגאון המחבר הנ"ל ואינני יודע, מה חרי האף הגדול הזה ובפרט שהמחבר חלק תשובתו בטוטו"ד וכמו שהדפיס בספרו זה בדף מ"ב ע"א. לכן לא רציתי להתערב בדבר זה, אך נעתרתי לבקשת הרבנים הגאונים, שאכתוב בדין זה בדרך מו"מ, להלכה ולא למעשה וכיון שהם הסכימו ע"ז, הרהבתי עוז בנפשי, לבאר את הדין עד מקום שידי מגעת וירדתי בכרם תורתנו הקדושה והטהורה ללקוט בשושנים, לבאר את עומק דין שלוחה של היבמה בחליצה עפ"י הש"ס ופוסקים, ראשונים ואחרונים. חלקתי את הדין לז' סימנים זאקוה.

להית"ש, שינחני בדרך אמת ולא אכשל חלילה בדבר הלכה. הגאון המחבר הנ"ל בודאי יסלח לי, כי יודע אותי, שאינני מהמתעקשים, כ"א מהמקשיבים; ואבקש את כבוד הרבנים, חכמי הבול"ח, שיחוו דעתם דעת תורה בדין זה וישלחו תשובותיהם אל מערכת הירחון הנכבד בול"ח, אשר אהוב עלי ביותר א) וכאשר אדפיס אי"ה את ספרי השלישי אדפיס את תשובות הרבנים, כאשר הדפסתי תשובות הרבנים בדין יבמה בספרי „תפארת מהרש"ם". (שיצא לאור בהוצאת מחלקת הספרים של מערכת בול"ח).

א.

אם היבמה מחויבת לילך בעצמה לב"ד שבעיר היבם אם לאו?

גרסינן בסנהדרין ל"א, ע"ב: א"ר ספרא א"ר יוחנן שנים שנתעצמו בדין, א' אומר נדון כאן ואחד אומר נלך למקום הועד, כופין אותו ודן בעירו וכו', והיבמה הולכת אחר היבם להתירה, ופריך עד כמה, ותירץ א"ר אמי אפי' מטבריא לציפורי, א"ר כהנא מאי קרא וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה, ע"ש. ופי' רש"י אפי' מטבריא לציפורי, אעפ"י שישיבת טבריא גדולה משל ציפורי הלך אחריו לציפורי. ורבינו חננאל שם כתב: והיבמה הולכת אחרי היבם להתירה, שנאמר וקראו לו וכו' אפי' מטבריא לציפורי „היא" הולכת אחריו; וכן כתב בפסקי הרא"ש בסנהדרין בסוף פ"ג באות מ"א וז"ל: היבמה הולכת אחר היבם לעירו לחלוץ אפי' מב"ד הגדול לב"ד הקטן; וכן כתב הרא"ש ביבמות ק"ו בפ' מ"ח על המשנה מצות חליצה בא הוא ויבמתו לב"ד, ועמ"ש בק"נ באות ג'. ובירושלמי בפ"ב ה"ו דיבמות: ר"י בעי ביבמה מי מרדף אחר מי חרב ר' לעזר והכתיב ועלתה יבמתו השערה, כד שמעה ר' יוחנן אמר יפה לימדנו ר' לעזר וכו'. ולכאורה אינו מובן, מדוע לא למד הבבלי מן ועלתה יבמתו השערה ולמד מן וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה? וכ' הרמב"ם בפ"ד ה"א מה' יבום וחליצה: כיצד מצות חליצה, היבמה הולכת אחר היבם במקום שהוא שם ובאה להדיינין והן קוראין לו ונותנין לו עצה ההוגנת לו ולה, אם עצה טובה לייבם, יועצין אותו לייבם, ואם עצה טובה לחלוץ, כגון שהיתה היא ילדה והוא זקן או היא זקנה והוא ילד, יועצין אותו לחלוץ. וכן כתב באה"ע בסי' קס"ו: מצות יבום וחליצה כך היא, שתלך היבמה אחר היבם למקום שהוא שם, אפי' מב"ד הגדול לב"ד הקטן ממנו והם קוראין לו וכו', וכ' הב"י ז"ל, שהגמ"י פירש אפי' כשלא היו בתי דינים שבעירו חשובים כמו הבתי דינים שבעירה אפ"ה היבמה הולכת אחר היבם. והרמב"ם ז"ל סתם דבריו וכתב, שהיבמה הולכת אחר היבם במקום שהוא שם, ויש בכלל דבריו דברי רבינו. והרא"ה כתב, דדוקא כשהיה מקום דירתו של היבם בציפורי, אבל אם הלך לעיר אחרת אין היבמה הולכת אחריו, אלא כופין אותו לבא אחריה, משום דלא מקרי זקני עירו, אלא במקום דירתו, וכן משמע מהירושלמי. והדרכי משה שם באות א' הביא בשם הגהות אלפסי דפ' מ"א, דאם היבם דר בין העכו"ם או בין הדיוטות, שאין יודעין סדר חליצה, אין להדיינים לילך

א) תשובת הגאון הרי"י מארגאלין ארוכה מאד ומקצר המצע הוכרחנו לחלקה להמשכים, ע"כ אנו מבקשים את הרבנים, שיכתבו אלינו בענין זה, שיחכו בשליחת מכתבם עד גמר הענין.— המערכת.

לילך אחריו, אלא כופין אותו לילך למקום הועד ויפטור יבמתו. והב"ח כתב שם, שמהלשון „אפי'" משמע, דלא דמי הך לשאר משפטים, משום דבשאר משפטים כתיב צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה, אבל ביבמה צריכה היא לילך אחריו אפי' מב"ד הגדול לב"ד הקטן ממנו, ומיהו דוקא בדאיכא ב"ד בעירו וכדהוה בציפורי וכדכתיב וקראו לו זקני עירו, אבל אם אין שם ב"ר, אין היבמה חייבת להביא לו ב"ד עמה לעירו, אלא חייב הוא לילך אחריה לפני ב"ד שבעירה ואי ליכא ב"ד לא בעירו ולא בעירה, אז חייבים שניהם לילך לפני ב"ד הסמוך לעירו, והדו"פ שם כתב, שדוקא למקום דירתו של היבם היא מחויבת לילך אחריו וכו' ומהלשון מחויבת משמע, שהחיוב הוא על היבמה בעצמה וכו'.

ולענד"נ מה שלא כתבו שום רמז לא בבבלי, לא בירושלמי ולא בפוסקים, ראשונים ואחרונים לשליחות בחליצה, הן ביבם והן ביבמה הוא פשוט משום שנאמר (דברים כ"ה, ז'-ט') : ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי, וקראו לו זקני עירו ודברו אליו וגו', ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וגו'. פי' ועלתה יבמתו, מכאן שהיבמה הולכת אחריו (ירושלמי פי"ב מיבמות ה"ו) פי' שדוקא היבמה בעצמה מחויבת לילך אחר היבם ולא שלוחה, משום דיש ללמוד לכאורה מהלשון ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים, שהיבמה מציעה הדברים בפני הב"ד, אבל מעשה החליצה, היינו האמירה, הרקיקה והתרת המנעל יהיה ע"י שליח, ולכן לא רצה הספרי ללמוד שמהלכת אחריו אל הזקנים מן ועלתה יבמתו, אלא מן ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים, משום שלא תטעה לומר, שהיבמה יכולה להציע הדברים לפני ב"ד ומעשה החליצה גופא יהיה ע"י שליח, ולכן למדו מן ונגשה יבמתו אליו, פי' שהיבמה והיבם נמצאים שניהם דוקא בב"ד, משום שמונגשה יבמתו אליו משמע, שדוקא היבמה בעצמה ולא שלוחה, ולכן אמרו שם בספרי, לעיני הזקנים מלמד שמתיחדת עמו לעיני הזקנים, פי' שהם צריכין להיות שניהם בפני הב"ד דוקא ולא ע"י שלוחים, הן מצד היבם והן מצד היבמה, ולכן לא רצו ג"כ בגמרא דילן בסנהדרין ללמוד מן ועלתה השערה כמו שלומד הירושלמי, ורק מן וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה. ואם נאמר, שהיבמה מציעה הדברים לפני הב"ד שבעירה וע"י חליפת מכתבים מהב"ד שבעירה להב"ד שבעירו, כדי שיהיה מעשה החליצה ע"י שליח, הרי זה נקרא ב"ד שבעירה ולכן למדו בגמרא, שהיבמה מחויבת לילך בעצמה, הן להציע הדברים והן למעשה החליצה גופא לב"ד שבעירו דוקא ולא ע"י שליח. ומה שתמה כתר"ה על המהרש"ם איזה יחוד שם בפני הזקנים, במכת"ה איני מבין את התמיה והלא צריך להיות יחוד שדומה לביאה, היינו בפני עדים, משום שכן אומרים לו, שמן התורה מותרת היבמה לך אפי' כשיש לך אשה ובאמת מותרת היבמה להיבם בלא שום דבר, רק רבנן תקנו לה מאמר, וכמבואר ביבמות נ"ב ופסקו הרמב"ם, הטור והמחבר בש"ע אה"ע סי' קס"ו סע"ב וז"ל : מן התורה אין צריך לקדשה, אלא בא עליה, וחכמים תקנו, שלא יבא עליה עד שיקדשנה בפני עדים בכסף או בשטר והוא נקרא מאמר, ואם בא עליה בלא מאמר

קנה וכו'. וכתב שם הרמ"א: ודוקא שבא עליה בפני עדים. והב"ש בסק"ב הביא בשם שה"ג, שהביא כן בשם ריא"ז ביבמות בסוף פ' ב"ש. והמל"מ בפ"ב ה"ב מה' יבום וחליצה היה מסתפק לכתחלה משום שהוא גזירת הכתוב, שאפי' שניהם היו שוגגים או שהיו שניהם אונסים בכ"ז קנה אותה. ולפי"ז אפשר שאפי' בלא עדים, אבל לבסוף הביא את השה"ג מה שכתב בשם ריא"ז, שצריך להיות בעדים וכמ"ש הרמ"א. והנובי"ת סי' קמ"ח הביא את דברי השעה"מ דפ"ב מה' יבום וחליצה, שהביא ראיה, שצריך להיות עם יבמתו בעדים מתוס' דקדושין י"ב, ע"ב, ד"ה משום פריצותא והסכים לדעת המל"מ והשעה"מ, וכתב שם, ואף שהיבם קונה ליבמתו אפי' בלי כונה למצות יבום, אבל עכ"פ צריכין להיות שני עדים שם, כי בלא עדים אינה קנויה, כשם שהאשה אינה מתקדשת לבעלה בלא עדים, כך יבמה אינה נקנית ליבם בלא עדים וכו', ואח"כ כתב שם, שצריך או עדי ביאה או עדי יחוד, עכ"ל.

ולענד"נ דהא שאמרו בספרי, מלמד שמתיחדת עמו לעיני הזקנים משמע, שצריכה היבמה בעצמה להיות עם היבם דוקא ולא שלוחה, מטעם שהחליצה היא במקום היבם ומחויבת להיות כמו יבום וכמ"ש החת"ס באו"ח סי' קפ"ב ובאה"ע בסי' צ' וז"ל: ובגוף ענין החליצה דלא מהני שליח נראה לי הי"ט משום דיבום אינו אלא בביאה ולא שייך שליחות בביאה משו"ה החליצה שהיא במקום היבום א"א ע"י שליח, וכיון שהחליצה צריך להיות דומיא דיבום, אין שום קושיא על המהרש"ם, איזה יחוד יש כאן בפני כמה זקנים, הלא היחוד הוא כמו עדי יחוד שצריך להיות ביבום, ולפי"ז צדק המהרש"ם במה שכתב, שהיבמה והיבם צריכין להיות בעצמן ולא שלוחן בפני הזקנים. ומה שדקדק כתר"ה, דא"כ הוה להספרי לאמר, מלמד שיבאו הם בעצמן ולא שלוחיהם, במכת"ה אין זה דקדוק כלל, משום שאמרו ונגשה יבמתו אליו, מלמד שהיבמה מהלכת אחריו אל הזקנים, הרי מפורש, שהיבמה והיבם עומדות שניהן בעצמן ולא שלוחן לפני הזקנים ולמה להספרי לאמר עוד פעם. ועוד מהל' "מלמד שמתיחדת עמו" משמע, שהיבמה בעצמה מתיחדת עם היבם ולא שלוחיהם, וכן משמע מפסיקתא דרב טוביה, שהביא כתר"ה, שכתב שאסור להתייחד עמה, משמע שקאי דוקא על היבמה בעצמה ולא שלוחה, והטעם הוא פשוט, אם השלוחה תהיה אלמנה, גרושה או פנויה הלא אין שום איסור דאורייתא להתייחד עמהם ואם שליחה של היבמה תהיה א"א, הלא האשה שיש לה איש אינה חזי להיות שלוחה כלל, אבל עם היבמה אסור להיבם להתייחד מדרבנן, משום שתקנו לה מאמר וצריך לקנותה בעדים וכמו שביאר הנוב"י. וכן מצאתי להרדב"ז בסי' רס"ט בתשובה ששאלו ביבמה שהיא בא"י והיבם בחו"ל, אם כופין אותו לעלות לא"י לייבם או לחלוץ, והשיב שמשמע שגזרת הכתוב הוא וא"כ אפי' מא"י לחו"ל הולכת היבמה אחר היבם ומדכתבו אותה כל בעלי הלכות סתם, משמע דבכל גונא היא, ואע"ג דאין כופין את האשה לצאת מא"י אלא יוציא ויתן כתובה, מ"מ אין כופין אותו לעלות, אלא שולח לה גיטה, אבל חליצה אי אפשר ע"י שליח, לפיכך הולכת אחר היבם בכל מקום שהוא, עכ"ל. ולפמ"ש כתר"ה, מדוע כתב "שהחליצה אי אפשר ע"י שליח" הלא אפשר שהיבמה תעשה שליח ולמה לה לילך מא"י לחו"ל אחר היבם והש"ג בפ' מ"ח כתב בשם ריא"ז, שהיבם

והיבמה

והיבמה באין אצלן וכו' ואם היבם הוא בא"י והיבמה בחו"ל בודאי א"א להתיר להיבם לצאת מא"י לחו"ל, כן כתב מהר"ם פיגו"ן. ובשו"ת הב"י ז"ל בדיני נישואין בסי' י"ד כתב, שמותר לצאת לחו"ל אפי' כהן כדי לישא אשה וכו', ואילו ביבמה אסור לצאת מא"י לחו"ל אפי' הוא ישראל וכדאיתא בסוף כתובות. והמהרימ"ט בחדושיו לכתובות קי"א ע"א בההוא גברא דנפלה לו יבמה בחו"ל כתב, דמה שלא התיר לו לצאת לחו"ל הוא משום שהיה נשוי אשה ודעתו להשתקע וכיון שנשוי אשה לא התירו לו להשתקע בחו"ל, משום מצות יבום דאפשר בחליצה, שתבא כאן אצלו, ובזה לא אמרינן שיבום קודם לחליצה, עכ"ל. ונראה שסובר, דדוקא לחליצה הוא דהיבמה הולכת אחר היבם, אבל לא ליבום, אך מדברי הפוסקים מוכח להדיא, שאין שום נ"מ בזה, רק שהיבמה מחויבת עפ"י הדין לילך אחר היבם, בין ליבום ובין לחליצה ולכן לישא אשה יכול לילך מא"י לחו"ל, משום שהאשה אינה מחויבת שתבא אצלו, אבל ביבמה, שהדין נותן, שהיא מחויבת לבא אצל היבם, לא התירו להיבם לצאת מא"י לחו"ל, ואם נאמר לפי שיטת כתר"ה, למה להפוסקים לשקלי וטרי', הלא יכולה האשה לעשות שליח על החליצה, אלא משמע שחליצה א"א בשליחות כל עיקר, הן מצד היבם והן מצד היבמה וכמו שביארתי בעהית"ש. (המשך יבא).

ישעי' יוסף מארגאליין רב ואב"ד דח"ת אנ"ח,
מחבר ספרים הרבה.

ב"ה בודאפעסט, סי' ס"ז.

בבול"ח סי' ס"א בענין עשיית „בראזע פולוער" בשבת, שהאריך בו הרה"ג מו"ה רמ"ד ווינטערניץ נ"י ראב"ד דק"ק סאטמאר וטרם יהי' שיח קורא אני עליו: דומה דודי לצבי — מה צבי זה עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה, כך הרה"ג הנ"ל נ"י האריך בדברי הגאון מנרעזאן זצ"ל בתשו' מהרש"ם סי' ק"מ, שכ' לאסור לעשות משקה הנ"ל בשבת ודחה דבריו ומסיק להתיר וסיים: „פוק חזי מה עמא דבר", [ועיי' שו"ת הלכות קטנות ח"א סוף שאלה ט' שכ': וזה כלל גדול שהי' מסור בידנו (בעל שיירי כנה"ג) אם הלכה רופפת בידך „פוק חזי מה עמא דבר" (עיי' ירושלמי יבמות פ"ז, ה"ג, הביאו המחזור ויטרי ח"ר סוס"י רכ"ו ורא"ש ברכות פ"ב, סי' ה', כי פשוט הוא, אשר באהבת ד' את עמו ישראל יסר מכשול מדרכיהם ולא יטו כל העולם אחרי היחיד אילו הי' סברתו דחוי', עכ"ל) ועיי' בערוך ערך דלת פי' „דבר" הוא ל' „מנהיג" ותרגום נחני ה' — דברני ה' (בראשית כ"ד, כ"ז) *) וכעין זה בכתובות י"ב, ע"א: רבא דעמי', „מדברנא" הכומרי' פי' מנהיג אומתו, עכ"ל]. והנה בתל תלפיות שנת תרפ"ה, סי' ק"ט, האריך מביא מאשציסק

*) מלת „דבר", שענינה הנהגה נמצא כמה פעמים במקרא: ודבך עמי[illegible] תפילין והניח מ"ח) כתב רש"י: „כמו וינהג המתרגמינן ודבר"; ידבר עמים (שם) ואמר שא"צ, דא"כ „ומנחם חבר ידבר ל' הנהגה", וכן באר גם המצודות ציון: למען תא[illegible] כתב רש"י: „כמו במנהגך". — גם בתלמוד נמצא מלה זו בכ[illegible] דברין לדור (סנהדרין ח', ע"א) וביאר רש"י: „מנחי[illegible] י"ז, ע"א) וביאר רש"י: „הנהג"י—

ג"כ ע"ד עשיית בראזע וואסער בשבת והבאתי שם תשובת הגאון דמאד שליט"א אלי בענין זה ושגם בתשו' יד יצחק ח"ג, סי' פ"ד צדד להתירא אם א"א לעשותו מע"ש, כלומר הבראזע עם המים ובשבת ישפוך לתוכו ההומץ, אך הביא, דבתשו' הרי בשמים סי' ק"ד אוסר לגמרי לעשות משקה הנ"ל, משום דהוי כמבשל שמעלי' רותחת, אם כי אינו ע"י כח האש, מ"מ להוי כמבשל בחמי טבריא שבת ד"מ דפטור אבל אסור; ועוד י"ל: דהיה משום מכה בפטיש, כמ"ש בלבוש בדגים קטנים ואספנין, א"כ עשייתו לגמרי אסור. וכן בתשו' אוהל אברהם (גורבע) סי' ד' מסיק לאסור בראזא וואסער בשבת כמו תרי תילתא מלח, כמ"ש בסי' שכ"א ובסוף סיים, דאסור משום שמערבי' בכף ומשכשך וגם צריך מדידה ויש בו משום מרסק, כמ"ש בסי' ש"ך ס' ט', א"כ לדידהו אסור בעשייתן, עכ"ד הגנ"י. וכן ראיתי בס' מנחת שבת על הקצש"ע סי' פ', שדעתו להחמיר בזה, ע"ש ובקו"א, אך לעומת זה הבאתי תשו' שע"צ או"ח סי' ל"ו, שכתב להקל בזה והן אמת דבתשו' מהרש"ם דחה דבריו, אולם בתשו' מהרש"ם בהשמטות הנדפסות בח"ג כ': „בענין הבראזע פולווער, שאסרתי לעשותו בש"ק, אח"ז כתבו אלי רבנים, כי מצד אי' מבשל כיון שאינו מגיס בכף בקדירה מבושלת ליכא חיוב ואי משום מוליד י"ל למ"ש הטו"ז בסי' ש"ך ס"ק ט' ומשום עובדא דחול יוכלו לעשית ע"י שינוי שיתן המלח (הבראזע) מקודם לתוך המים ואח"ז ישפוך ההומץ וכיון שהעולם נהגו להקל ובשע"צ הסכים להתיר בטלה דעתי", עכ"ל. ועיי' בדע"ת סי' ל"ה סק"י בשם רשד"ם לפי שהקב"ה חותמו אמת מחויבים לקיים האמת אפי' לקולא ובפרט שיכול לשתות המים בלא"ה ולא דמי להנך דסי' שי"ח, כמ"ש בשע"צ, דאי אפשר בלא תקון ועיי' מהרש"ם ח"א קס"ד, דמותר למזוג יין חי ויין שרף חזק במים בשבת, משום דהיכא דאפשר בלא תקון מותר לתקן כסברת השע"צ הנ"ל, אמנם העיד לי מר חמי הגאון מטארנאליא שליט"א (בעהמח"ס חמודי אפרים) בשם רבו הגה"צ מוהר"ש גינס ז"ל מאבראהאם, שהיו עושים לו מע"ש בקבוק גדול (סאָדאפּלאַש) עם בראזא ושתה מזה כל השבת, לפי"ז כל בע"נ המחמיר בזה, בודאי לא נקרא הדיוט ותבא עליו ברכה (ואך לענין המחמיר בדבר המותר יש להעיר מיומא ז', דאי טומאה הותרה בצבור לא מהדרינן אטהורים וצ"ע) ועיי' בוילקט יוסף מחברת ד' סי' כ"ו, שהגאון מאללאק ז"ל מתיר ג"כ בזה. (המשך יבא).

ישראל וועלין רב דק"ק טינניע,
רב שעורי דחברה ש"ס,
תופס ישיבה ומ"מ דקה"י בודאפעסט.

ב"ה נאוואסעליץ, סי' ס"ח. (המשך לחוברת ד', סי' ס').

גם הקשה מהא דקי"ל בנדה ס"ב יכול לצאת ומקפיד עליו ד"ה הבית טמא, והטעם דהוי כיוצא ועומד בפ"ע והבגד בפ"ע; ובנ"ד אין לך מקפיד כופין יותר מזה, שנקנה בזול ולהוציא את סם המות ממנו והרי הוא יכול לפיכך הולכ[illegible] יצא דמי. הביטו נא וראו, כמה הנצחון עושה, ששם עיניו אל כתב „שהחליצה [illegible] גנבי ישראל, אשר אדרבא הם מקפידים, שלא יצא לה לילך מא"י לחו"ל

בפסח, כי אטו ברשיעי עסקינן, שירצה להשהות חמץ בביתו בפסח? וכיון דקפיד, שלא יצא, בודאי כלא יצא הוא ודבריו בטלין ומבוטלין.

אמנם, אף שגם לדעתי ראית הגאון הרי"ל צירלסון חלושה היא, יען כי קשה לצייר בדמיוני, אשר ע"י הכימיא יוכל להתהפך החלב לדם כבראשונה. אך מלבד גם מחלב לא ילפינן דחדוש הוא וכמ"ש המג"א בסי' רט"ז, אך מלבד שהדבר מסתבר בעצמו, שלא אכפת לן במה שיוכל להיות לעתיד וכל דבר דיינינן כדהשתא, אביא עוד ראי' לזה והוא, בפסחים מ"ה גבי כופת שאור שיחדה לישיבה בטלה וכתבו התוס' שם, ד"ה כופת: ונראה לר"י, דכי היכא דפליגי לענין טומאה כו' ה"נ פליגי גבי חמץ, ופי' המהרש"א ז"ל דבריהם דה"נ פליגו גבי חמץ, דלרבנן כופת שאור זו, שהדה לישיבה ומבטלה מחמץ, שוב אח"כ ע"י שינוי מעשה בעלמא בטלה מהיות כלי וחוזר לחמוצו ולר"י בעי שינוי מעשה לקלקל, ע"ש. הרי, דאף שיוכל ע"י שינוי מעשה לחזור לחמוצו, כ"ז שלא הי' השינוי מעשה בטלה מחמץ. גם ביו"ד סי' קכ"ג לענין י"נ מצינו, שכתב שם הרמ"א ויין שנשרף אין בו משום מגע עכו"ם וכותב הש"ך שם בס"ק י"ב בשם הג"א מאו"ז פ"ב דעכו"ם, דאחר שנמחה יש בו משום מגע עכו"ם, הרי דלא משגיחין במה שיוכל להיות.— ומה שהק' עוד, דהא ראוי לחמע בו, יעיין ג"כ בתשו' נוב"ת סי' נ"ז, שכ' דבנפסלה לאכילת כלב אפי' ראוי לחמע בה כמה עיסות בטלה וא"צ ביעור; והוכיח כן בראי' ברורה, ובפרט בנ"ד, דידוע דעת הפ"י בתשובה באו"ח סי' י"ג די"ש אינו אלא חמץ דרבנן וגם עיין בתשו' מהרש"ם ח"א סי' קל"ז, שכ' די"ש שלנו נעשה יותר ממינים שאנם חמוצים, פ"פ וקטניות וכדומה וחלק המתהוה מתבואה חמוצה הוא רק לשליש ולרביע משאר המינים ובטל ברוב קודם הפסח בודאי אין להחמיר כ"כ.— ובס' מנחת משה בקונט' חקת הפסח דין נ"ב, בדבר השמן למאור שהמציאו באמריקה, שהוא עשוי משפיריטוס מעורב עם טרעפעטין מחצה על מחצה כותב, דההיתר פשוט לדעתו, דהדעת נותנת, דמסתמא נפסל מאכילת כלב והוי כחרכו קודם זמנו, דמותר בפסח, ע"ש.

בהא סלקינן, דהסערה קמה לדממה, ואם כי בנ"י קדושים המה ומחמירין על עצמם בפסח אפי' בחומרא שאין בה ממש עפ"י ד"ת, אולם עפ"י ד"ת הדין אמת כמו שפסק הגאון הנ"ל.

משה בריל אב"ד.

ב"ה קניהיניטש, סי' ס"ט.

בבול"ח סוס"י מ"ב: "הסופרים, שאין נזהרים לתפור קודם את התפלין ואח"כ לעשות הקשר, ראוי לגעור בהם" ובסי' מ"ט מביא מכ"מ וכבר קדמו באור"ח סי' ל"ב ס"ק ק' וסיים נכון להחמיר. — ראיתי בס' זבד טוב מהסופר המפורסם, חו"פ, מהר"ז ז"ל, בן הסופר המובהק, הצד"ק ר' נתנאל מראהטין ז"ל, שהוא כתב ס"ת להרה"ק מהר"ש זצ"ל אבד"ק בעלזא מביא ע"ד קסת הסופר מעשה רב, שהגה"ק מו"ה ארי' ליבוש זצ"ל אב"ד מאשציסק אמר לו, שאין בזה משום תולמ"ה וגדולה מזה פ"א בדק לו תפילין והניח הפרשיות בבתים חדשים ושאל אותו אם להתיר הקשרים ואמר שא"צ, דא"כ

הי'

הי' צריכים להתיר הקשרים בכל יום. ב) בסי' מ"ג לענין תולמ"ה בס"ת בשם הגה"ק בעל ד"ח, עיי' פנ"י סוכה י"א, דבכל המצות אמרינן כן ועיי' ס' משנת אברהם שער התשו', דף פ"ב ובפנים סי' כ"ב ס' ט"ז סי' י"ז ותשו' מהרש"ם ח"ש סי' רי"ז ובמפתחות לח"א או"ח ס' נ"ב והרי בשמים ת' סי' ו'.

דוב הלוי קיממעל חופק"ק הנ"ל.

ב"ה ירושלם, ת"ו, סי' ע'.

במס' מע"ש פ"ד, מ"ב: פודין מע"ש כשער הזול ופי' בירושלמי הובא בתויו"ט שם, מפני שכתוב בו ברכה. ואין לו פירוש לכאורה וגם במ"ד מערימין על מע"ש מטעם הנ"ל ופי' הפ"מ אינו מובן. ונ"ל ע"פ דאיתא בחולין קי"ח, כל מ"ע שמתן שכרה בצדה, אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליו. ולפי"ז י"ל, כיון שכתוב בו ברכה מסרה התורה לבעה"ב כפי רצונו וליכא אזהרה ע"ז רק בדרך עצה טובה שיהי' לו ברכה. ב) נסתפקתי העושה מצוה אחת — כגון נחום אבלים, שיושבים כאחד איזו אבלים, אם נחשב זה רק למצוה אחת או מאחר שכל אבל ואבל מתנחם ממנו נחשב זה לכמה מצות לפי סכום האבלים. ונ"מ לענין דחי' למצוה אחרת ולא עיינתי בזה עדיין ומוסר אני זה לחכמים וגדולים, שיבררו זה בבול"ח המפואר.

אברהם צבי ברודנא.

ב"ה יורבורג, סי' ע"א. „דבר פלא".

הגאון בעל שלשת הקבלה במה"כ טעה בדבר משנה, עיי' מש"כ בדרוש על יצירת הולד, דף ל"ו, בחושבו רמ"ח איברים כ' וז"ל: שנים במפרקת והוא החוליא שאחורי הראש, שקושר הראש עם הגוף, עכ"ל. והוא תמוה מספ"א דאהלות במרפק ולא במפרקת, שמנה שבצוור השנוים שם הם אברי המפרקת והמרפק ' דשם הוא „הקודו" דשבת צ"ב ע"א וערכין י"ט ע"א ובמרפק זה יש שני אברים וכן בידו האחרת הרי מאה ואחד מצד זה וכן ק"א מצד האחר בידו האחרת, הרי, שביד מיירי משנת ספ"א דאהלות.

אברהם דימאנט אב"ד.

ב"ה סוקולובקה (פולניה), סי' ע"ב.

בבול"ח שנה ששית, סי' קנ"ב כתב הגאון מדוקלא, לתרץ מה שהקשו על הרמב"ם, דמונה המצוה לספר בליל ט"ו, מאי מעליותא דליל פסח מכל הלילות, שנפ"מ שבכל לילות סגי אם מזכיר אפילו אחר חצות וכאן הקפידה התורה, שיהא קודם חצות. לא ידעתי מאי קאמר, מה יאמר אליבא דהרמב"ם, הא הוא סובר, דאכילת מצה היא כל הלילה (עיי"ש במנ"ח) ודאי מצוה זו לספר ביצ"מ ג"כ כל הלילה והדרא הקושיא לדוכתא, מאי מעליותא דליל ט"ו? לכן נראה לפע"ד לפמ"ש תשו' הב"י חאו"ח סי' י"ב סק"ב על הרמב"ם מה טעם לא חשיב במנין המצות להזכיר יצי"מ בכל יום, משום דהרמב"ם יוכיח, דכונת הקרא למען תזכור היינו בשעת קר"ש מזכיר ג"כ היום הזה ול"ה מצוה בפ"ע רק מצוה המסתעפת בשעת שנעשה חיוב אחר יזכיר ג"כ זאת, לכן ל"ה מצוה בפ"ע, רק נכללת, ע"ש. ולפי דבריו שפיר יש

מעליותא בליל ט״ו הוי מצות יצ״מ בפ״ע, משא״כ שאר הלילות ל״ה מצוה בפ״ע, רק נכללת בקר״ש. ועוד י״ל, דמעליותא בליל ט״ו להרבות ביצ״מ, כמו שנאמר: כל המרבה לספר הרי זה משובח, משא״כ בשאר לילות, עיין בפרמ״ג בפתיחה כוללת, ה׳ קר״ש, אות ד׳, שכתב, שבכל השנה הוי מ״ע דיצ״מ רק ביום ובליל ל״ה רק מצוה בעלמא מה״ת ובפסח בליל הוי מ״ע מה״ת, ועיין בצל״ח ברכות כ״א יצ״מ בכל הלילות ל״ה רק מדרבנן ונפ״מ ספק אם אמר הוי ספיקא דרבנן ולקולא. ומה שהקשה שם עוד הרב הנ״ל על החנוך, שכתב במצוה ש״ל, מעשה עמלק סגי בלב ובמצוה תר״ג כתב מש״ס מגלה דזכירת עמלק צ״ל בפה, כן הקשה בתשו׳ מהרי״א אסאד סי׳ רל״א ונראה דכוונת החנוך במצוה ש״ל בזכירת יצ״מ קבלנו שהיא בפה, אע״ג דכתוב רק זכור לבד ובשאר הזכירות משום תיבת זכור לבד הי׳ סגי בלב, רק משום דאיכא לימוד מלא תשכח ולדינא מודה החנוך, דזכירת עמלק היא בפה.

אברהם אלטיין ראבדפ״ק.

ב״ה אונגוואהר, סי׳ ע״ג.

ראיתי מש״כ בסי׳ יו״ד, לכאורה דבר חכמה אמר, אבל צריך להבין, דלפי״ז גם התוס׳ לא הקשו כלום, דנילף מרוצח גופא דילמא טרפה וטרפה שהרג פטור, דילמא איירי שהרג בפני ב״ד ועיין בצל״ח שהביא בשם בנו הגאון ר׳ שמואל לאנדא ז״ל ליישב קושי׳ התוס׳ כן, וא״כ מה קאמר? אבל ראיתי בסי׳ א׳ שהביא, שידידי הרב הגאון החסיד מו״ה שאול ר״ב נ״י אב״ד בראצפערט תמה מאד על הצל״ח ז״ל, דלגבי רוצח א״ל כן דקרא מפורש, שאפי׳ עדים יראו הרוצח וגם שלא בפני ב״ד וא״כ שפיר הקשה התוס׳, וא״כ שפיר כתב הכותב ליישב ס׳ קול יודא ואיני יודע אם זה הי׳ כוונתו, כי הי׳ צריך לפרש דבריו. — ב) בסי׳ קכ״ט כ׳ הגאון ר׳ אברהם דימאנט, שנעלם ח״ו מהריטב״א משנה חולין פ״ז, הנה בעיקר הדבר קדמו החס״ס ז״ל בחי׳ לע״ז דף ו׳: הובאו דבריו בשו״ת עה״ב או״ח סי׳ קנ״ד ועיי״ש, שגם הוא הק׳ קושי׳ עצומה.

שמואל זאב שלעזינגער.

ב״ה גראסווארדיין, סי׳ ע״ד.

קיימ״ל בעדים זוממין הרגו אינן נהרגים וילפינן מכאשר זמם ולא כאשר עשה, וקשה לי, אמאי אין נהרגין והלא מקרא מלא יד העדים תהי׳ בו בראשונה להמיתו וכו׳, עיי׳ סנהדרין מ״ה ע״א וגם מעכב בדיעבד, דקיימ״ל נקטעה יד העדים פטור, כסנהדרין מ״ה ע״ב, א״כ נהי דאינן חייבין לאחר ההריגה משום עדים זוממין, עכ״פ לחייבם משום מעשה ההריגה, דהם ידעו בעצמם, דהרגו ע״י שיקור עדותם וליכא למימר דעל מעשה ההריגה אין לחייבם משום דלא התרו בהו ועדים זוממים לא בעינן התראה, עיי׳ אלו נערות, זה ליתא והרי יכלו להתרות בהו לפני מעשה ההריגה, דבשלמא בשעת העדות ליכא להתרות, דלמא פרשו ולא מסהדו, כמש״כ שם בגמ׳ דאלו נערות, אבל לאחר העדות כאשר עושים מעשה יכול להתרות בהם. ולכאור׳ י״ל, דהוי שנים שהרגו דפטורים, כמבואר בסנהדרין ע״ח ע״א,

אבל עדיין קשה, לריב"ב דס"ל, דהכהו בזה אחר זה ומת, האחרון חייב וכאן הוי בוא"ז עיי' סנהדרין מ"ה ע"א וא"כ אם מת במעשה הראשון לחייב ראשון וזה ק' בין לרבנן ובין לריב"ב, ואם מת במעשה האחרון ק' ליב"ב לחוד? ונראה דלק"מ, דקיימ"ל דאם העידו העדים דחייב מיתה אף אם הזרו בהו אח"כ ואמרו עדות שקר הועדנו, דנהרג, דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד, עיי' סנהדרין מ"ד ע"ב, א"כ מעשה ההריגה שלהם ע"י כפיית ב"ד, א"כ אין לחייבם על מעשה ההריגה דע"י כפיי' היא.

שמואל קליין.

ב"ה פראנקפורט ע"כ מיין, סי' ע"ה.

ראיתי בבול"ח שנה ו', סי' קע"ז, אות ג' הק' למה לא העיר הרמב"ן שהראב"ע כ' טעם נגד ההלכה? הנה הרמב"ן משיג רק במקום שפשט המקרא של הראב"ע לא נראה לו, אבל אין לו ענין, אם הראב"ע ז"ל אומר נגד ההלכה, עיי' ויקרא י"א, ח' ובנבלתם לא תגעו כ' הראב"ע וז"ל: "והנה הנוגע בזדון יש עליו מלקות, כי הוא עבר על ל"ת", נגד הגמ' ר"ה י"ז ע"ב. ואפשר כוונת הראב"ע ללחום מלחמת מצוה נגד הקראים, בהראם להם טעותם ושמא גם בזה כיון לומר, לדעתכם יתחייב מלקות הנוגע בנבלה וזה אי אפשר. ב) ויקרא ט"ז, י"ח, עה"פ ויצא אל המזבח אשר לפני ד' פי' הראב"ע: "זה מזבח ה ע ו ל ה" ועיי' יומא נ"ח במתני' שפי' חכמז"ל זה מזבח ה ז ה ב ופי' זה צע"ג, כי לו עשה הכהן כהראב"ע, כי אז הי' מביא ערבוביא בעבודת יוהכ"פ.

מרדכי שרגא מארקום.

ב"ה קישינוב, סי' ע"ו.

במס' מע"ש פ"ה, מ"ג, בענין פדיון כרם רבעי כ' הרע"ב: אף שלא מצינו פדיון כ"ר בתורה בפי' מכל מקום דרשי קודש הילולים חילולים. וצ"ע מדברים כ', ו': ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' ואיש אחר יחללנו; וכן בדברים כ"ח? ומצאתי בהגה' ראם הורוויץ בש"ס ברכות ל"ה העיר בזה ותי' דהרלב"ח [וראב"ע] פי' מל' חלילים, שדרכם הי' לחול בכרמים, ועיי' רמב"ן שהרכיב שני הפירושים. וצ"ע למה הניחו פסוקים אלו, שמשמען יותר משמע פדיון לחולין ל' חלילה לך (בראשית י"ח) מל' חלילים כבחיי ולדרוש הילולים חילולים שפשוטו כמשמעו אינו משמע כן. ועיי' תוס' ב"ב קי"ג ד"ה תרוייהו כתבו, דלפעמים אגב חורפא ואגב ריהטא שכחו מקרא כתוב ומלבד שאין תירץ זה מיושב על הלב אכתי אמאי לא הביאו התוס' גופייהו הא ראי' וצע"ג.

יוסף לערנער מגאלאין.

ב"ה שעילע"א, סי' ע"ז.

מש"כ בבול"ח שנה ז', סי' י"א כתוב הדור הוא בשו"ת רע"א ת' סי' קמ"ח, ומש"כ בסי' י"ח אות א' יעיי' ביו"ד סי' ר"מ ס"ק י"ח בהגה — ומש"כ שם אות ח' עיי' תה"ד בפסקים וכתבים סי' ק"ח. ב) עיי' ש"ס ע"ז כ"ב, דהק' ותיפ"ל משום ולפ"ע והנה כאן איירי בלפ"ע דרבנן, עיי' טו"א חגיגה ד' י"ח באמ"מ ועיי' ח"ס בספר הזכרון ובש"ך יו"ד קנ"א ועי"ש

בדג"מ דבמומר ל"ש לפ"ע דרבנן וכאן הכותי כמומר דאמרינן לי' ולא ציית ומאי הק' הש"ס ?

מאיר ב"ן מילער.

ב"ה גראסווארדיין, סי' ע"ח.

אמר ר"ה פתילות ושמנים וכו', אמר רבא מ"ט דר"ה כבתה זקוק לה ומותר להשתמש לאורה (שבת כ"א, ע"א) והקשו התוס' ד"ה ומותר, מנ"ל לרבא דלמא גם בשבת הטעם משום דכבתה זקוק לה ? ונלענ"ד ליישב קושית התוס', דהנה הפ"י הקשה מדאמר ר"ה כל השמני' שאין מדליקין בהם וכו' אין מדליקין בהם בחנוכה ובכלל זה גם שמן שריפה ומדוע יהי' אסור בשמן שריפה הא נמשך אחר הפתילה והטעם בשמן שריפה משום שחל בע"ש שאין שורפין קדשים ביו"ט וזה הטעם לא שייך בחנוכה ועיי' בישועות יעקב באו"ח סי' תרע"ז ס"ק א' שכ' כיון דאמרינן בשבת כ"ד ע"ב דשרפת תרומה כשרפת קדשי' וא"כ כמו דאין שורפין קדשים בלילה כן אין שורפים תרומה טמאה בלילה עיי"ש. והנה אנן קיי"ל כרב דאמר מדליקין בהם בחנוכה, כמבואר בסי' תרע"ג סי' א' וצריך להבין מדוע ידליק בשמן שרפה נר חנוכה הדולק בלילה וא"כ שורף קדשים בלילה ? ונ"ל דהנה הנ"י הקשה בב"ק כיצד הרגל כיון דקיי"ל כמ"ד אשו מטעם חציו א"כ מה שדולק והולך אח"כ הרי כאלו הדליקו המבעיר, א"כ איך מותר להדליק נרות בע"ש שיהי' דולק והולך הא הוא כאלו הדליק אח"כ ותירץ דבודאי נחשב ככחו של המבעיר, אולם חשיב כאלו עשה כל הפעולה ביום ע"ש וא"כ נר חנוכה כיון דמותר להדליק סמוך לשקיעת החמה אם מדליק בשמן שרפה ידליקנו בסוף היום ומה שדולק והולך נחשב כאלו הבעיר מבע"י והוי כאלו עשה מעשה השרפה ביום וא"כ שפיר קאמר רב דמדליקין בשמן שרפה וא"כ ר"ה דאוסר להדליק בשמן שרפה צ"ל דסובר דהוי כמדליק בלילה ואינה נחשב כאלו עשה כל המעשה שיעשה אח"כ מכחו מבע"י וכיון דלית לי' לר"ה אשו מטעם חציו שוב בנר חנוכה בשעת ההדלקה הוא דעשה המצוה ואח"כ אינה נחשב רק כחפץ של מצוה ממילא מותר להשתמש לאורה כמו שמותר להשתמש בחפץ של מצוה המבואר בטוא"ח סי' כ"א לענין צצית ודוק.

ליפא שווארץ בהה"ג ר' מנחם זצ"ל.

ב"ה סאטמאר, סי' ע"ט. „אמרי ישכר".

הש"ך בסי' ק"י ס"ק ס"ג, אות י"ג הביא בשם האגור, דכל ספק ספקא שלא תוכל להפכו לא מקרי ס"ס וכו' והקשה הש"ך ע"ז באות י"ד וז"ל: דהא כתב הרשב"א בחדושיו פא"ט ריש ד' מ"ד והב"י מביאו סי' נ"ז, דבנמצא צפורן של ארי יושבת לו בגבו וספק אם נכנס הארי או לא מותר מס"ס, ספק לא נכנס ואת"ל נכנס שמא צפורן זה לא מיד הארי הוא, אלא בכותל נתחכך עכ"ל והשתא הא אינו מתהפך, דליכא למימר את"ל מן הארי הוא שמא נכנס עכ"ל. וקשה לי הלא בלאו הכי לא הוה ס"ס דהא שם חד ספקא הוא דאת"ל לא נכנס א"כ צפורן זה הוא דבכותל נתחכך ואת"ל נכנס שמא לא מיד הארי הוא אלא בכותל נתחכך וא"כ שם חד ספיקא הוא דומיא דפתוי קטנה שכתבו התו' בכתובות ד' ט'. ונלע"ד לתרץ עפ"י דעת מהרא"י,

דסובר כל שספק הראשון מתיר יותר מן האחרון מתירין ס"ס כזה, א"כ גם כאן י"ל כן, דהספק הראשון הוא שמא לא נכנס ואז יש סברא טפי להתיר ולומר, דבכותל נתחכך מאת"ל נכנס והבן.

ישכר דוב לייפער

בהרב הצדיק מו"ה אהרן משה שליט"א מפה.

ב"ה וינה, סי' פ'.

בתשו' זכרון יהודא (מהגאון מסאטמאר זצ"ל) בסוס"י קט"ו, הקשה על המשנה פסחים מ"ט ע"א, י"ד שחל להיות בשבת מבערין את הכל מלפני השבת, דברי ר"מ וחכמים אומרים בזמנן וכו', ע"ש. וקשה הא חכמים ס"ל בריש כל שעה, דמפרר וזורה לרוח, האיך יעשה בשבת הא הוי אב מלאכה, ע"כ, ע"ש. ובמכת"ה נעלמו ממנו דברי הב"ח בטאו"ח הל' פסח סי' תמ"ד, ד"ה ארבעה עשר וכו', שכתב שם, דמפרר וזורה לרוח לא הוי מלאכה, אלא מה דפסקינן, דמבערין מלפני השבת הוא רק מפני טורח בשבת שלא לצורך, כיון דאפשר לבערו מלפני השבת, דלפי זה ראוי לנהוג לכתחלה לבער הכל מלפני השבת וע"י שיור, אבל אם עבר ושכח או נאנס מבערין גם בשבת, ע"כ, ע"ש. גם ראיתי בהגהות "מראה כהן", מהגאון מוהר"ש מווילנא ז"ל (ש"ס ווילנא) על רש"י בפסחים ה' ע"ב, ד"ה שמע מינה וכו', דאי השבתתו בכל דבר ס"ל, לוקמי' ביו"ט ויבערנו בדבר אחר יאכילנו לכלבים וכו', ע"ש. והקשה הא חמץ אסור ליתן אפילו לכלבים של הפקר, כמבואר בירושלמי. ותירץ, כגון שחל יו"ט ראשון בשבת ואסור לפרר החמץ משום איסור טוחן, אז מותר להאכיל לכלבים מטעם עדל"ת, דעשה דתשביתו דוחה ל"ת דאיסה"נ, ע"ש. א"כ לפי"מ שהבאתי דברי הב"ח הנ"ל, דמפרר לא הוי מלאכה, א"כ אמאי עשה דתשביתו דוחה ל"ת דאיסה"נ, הא אפשר לקיים שניהם ולפי"ז הדרא קושי' לדוכתא כנ"ל. אולם י"ל עפי"מ שכתב המלא הרועים במערכת עדל"ת אות כ"ח, דהא דקיימ"ל כל מקום שיש עשה ול"ת אם יכול לקיים שניהם אין עדל"ת, היא דוקא, היכא דיכול לקיים שניהם בהיתר גמור, אבל היכא דאי אפשר לקיים שניהם אלא ע"י איסור קצת, לא חשיב תו יכול לקיים שניהם, ואתי עשה ודחי ל"ת. א"כ בנידו"ד, אם יפרר בשבת החמץ יש בזה קצת איסור, דהיינו טורח בשבת שלא לצורך כנ"ל, ע"כ עדל"ת ומותר להאכיל לכלבים, כפירש"י וא"ש.

שמואל האגער.

ב"ה קאפרעשט, סי' פ"א.

רבנו הפמ"ג ז"ל פסק בהקדמתו לכב"ח ובריש סי' פ"ז, שהום דצלי הוי בכלל בשול, אבל טגון אינו בכלל בשול, ע"ז כתב היד יהודה, שדבריו מגוחכים, כיון דצלי טבעו על גחלים לא בקדרה הוי בכלל בשול וטגון, שכל פעולתו בקדרה אינו בכלל בשול, עי"ש. ובמחילה, שגיאה פלטתה ממנו ואדרבה ראי' לד' הפמ"ג מפסחים מ"א, איכא בינייהו צלי לקדרה; ונדרים מ"ט, ר' יאשי' אוסר ועיין בר"ן שם ודברים ט"ז, ז', שצלי אש קרוי בשול, הרי קראוה צלי ובכ"ז פעולתו בקדרה, אבל טגון פעולתו במחבת ואנן בקיאים בהבדלה של קדרה למחבת ותמיהתו דחויה. אכן להלכה עיין פר"ח ופמ"ג, חכמ"א כל"י וסולת למנחה כלל פ"ה, בשם תויו"ט, שדעת כלם, דצלי

אסור

אסור מה"ת. ברם, הפר"ת והחו"ד בסי' פ"ז ס"ל, דצלי אינו אסור מה"ת ובב"ח ע"י טגון, דעת הפר"ח וחכ"א, דהוי מה"ת, אבל המנ"י ומהר"ם שיף צדדו לקולא — והפמ"ג בסי' פ"ז כתב להתיר בהנאה בהפ"מ. איברא, שטגון אסור מה"ת. עיין נוב"י"ת', סי' כ"ט, שהביא פסקי המהר"ם שיף ופמ"ג וציין, שאין להקל בטגון ואסור בהנאה.

משה ליבסטאג.

ב"ה זמיגראד, סי' פ"ב.

בבול"ח שנה ד', סי' תתקצ"א העיר על ספיקת החו"ס מהר"מ בפהמ"ש ערכין פ"א, עיי' בס' בית האוצר כלל פ"ז, שנסתפק בזה והביא ד' הרמב"ם. — ב) בבול"ח סי' תתרל"א העיר על העיר בנימין מיבמות ק"א, נ"ל ע"פ מש"כ בנחלח בנימין מצוה י' אדם וכו' באהל, דעכו"ם אין מטמאין באהל, דאין קרוין אדם, כך נמי במגע, דכ' וכל אשר יגע ע"פ השדה בחלל חרב או בעצם אדם דרשינן ג"כ אדם למעוטי עכו"ם, דאין מטמאין במגע ועיי' בתשו' מהרי"א הלוי ח"ב סי' קנ"ט.— ג) בשנה ו' סי' נ"ב העיר על רבינו בחיי פ' ויצא, עיי' בס' בי"צ יו"ד ח"ב סי' ע' ובתשו' בי"ש אה"ע סי' ו' בהגה.

נפתלי ברוינפעלד.

דברי חכמים וחידותם.

סי' פ"ג. פתרוני ההי"ת שבחוברת ג', שנה ז', סי' נ"א.

א) להי"ת אות א': עיין יו"ד סי' קנ"ז ס"א וב'.

שלמה ברוך שטערן, האנשאוויץ.

ב) להי"ת אות ב': משכח"ל ע"פ מש"כ הנוב"י"ת, או"ח סי' ס"ג, בעבר ומכר חמצו בע"פ אחר חצות, בזמן שכבר אינו ברשותו, דבכסף אינו יכול להקנות רק במשיכה קני מתורת הפקר. יחיאל משה אלטר. ווארשא. וכן העיר הרב החריף מו"ה אברהם יונתן גפן מפראג.

ג) להי"ת אות ג': שטר שנכתב על הלואה אחת ונפרע, אינו יכול לחזור וללות בו, אפי' אם הכל ביום א', שאינו מוקדם. (חו"מ סי' נ"ו).

צבי מאשקאוויטש, מארגהיטא.

וכן העיר החו"ב מו"ה יעקב זינגער מרישא.

ד) להי"ת אות ד': באלמנה שתבעה כתובתה בב"ד, אין לה עוד מזונות, אפי' לא פרעוה, אבל אם לא תבעה בב"ד לא הפסידה. (אה"ע סי' צ"ג).

יעקב זינגער, רישא.

להי"ת הנ"ל: בטענו חטים והודה לו בשעורים פטור אפי' מדמי שעורים וכו' ובלא תביעתו הוא חייב לשלם לו שעורים וע"י תביעתו פטור מדמי שעורים. (חו"מ סי' פ"ח).

צבי מאשקאוויטש, מארגהיטא.

ה) להי"ת אות ה': עיין חו"מ סי' שנ"ו. — הנ"ל.

ו) להי"ת אות ו': פתר הרב החריף ר' שמואל האגער מוינה, בגיד הנשה שהוא אסור מה"ת לבטל ברוב ושומן הגיד שהוא רק מדרבנן וצריך

ס' לבטלו. והחו"ב מו"ה צבי מאשקאוויטש ממארגהיטא פתר מחולין פ"ג מ"ד.

ז) לה"ת אות ז': מותר לזמן את העכו"ם בשבת ומותר ליתן מזונות לפניו וביו"ט אסור. (או"ח סי' שנ"ה). — עוד י"ל עפמש"כ הרה"ג מו"ה גרשון האגער רב בוינה בבול"ח שנה ו', סי' מ"ג, דבענין נשואין יו"ט חמור משבת, אף דבסי' של"ט דלמי שלא קיים מצות פו"ר שרי, אבל ביו"ט כ' בבול"ח שם סי' מ"ג, דביו"ט י"ל אסור בכל גוונא, מדסתם הש"ע דביו"ט אסור משום דאין מערבין שב"ש, אבל כבר הערתי שקדמו בפרישה או"ח של"ט.

יעקב זינגער, רישא.

לה"ת הנ"ל: י"ל עפמש"כ המהר"ם שבת קל"ב, דשבת ל"ה רק ל"ת גרידא, וא"כ היכא דעביד מלאכה במקום מצוה, דביו"ט אסור, דאין עדלת"ו, משא"כ בשבת. עוד י"ל עפמש"כ תוס' ביצה כ"ט, ד"ה המביא.

צבי מאשקאוויטש, מארגהיטא.

ח) לה"ת אות ח': ע ש י ר, נוטריקון: "עינים, "שנים, "ידים, "רגלים, איש שהוא שלם באברים ובריא הוא עשיר אמתי. שמואל האגער, וינה.

וכן פתר הרה"ג מו"ה ירמי' העלמאן שו"ב בליאובה.

לה"ת הנ"ל: כל מי שיש לו אשה נאה במעשים (שבת כ"ה; תמיד ל"ב). צבי מאשקאוויטש.

סי' פ"ד. פתרונים להה"ת שבחוברת ד', סי' ס"ד.

א) לה"ת אות א': משכח"ל ע"פ שכ' באו"ח סי' ש"מ, דאסור לשבור עוגות שכתובות עליהן אותיות.

דוד הלוי שטערן מלבוב.

וכן העיר הרב החריף ר' בונם ווינבערגער מלאנדאן.

ב) לה"ת אות ב': ע"פ שכ' בשו"ע חו"מ סי' קל"ז עיי"ש.

יוסף חיים גליק מסיגעט.

וכן העיר הרב ר' יצחק יונה שווארץ מאנטווערפען.

ג) לה"ת אות ג' העיר החריף מו"ה משה ליבסטאג מקאפרעשט מחולין מ"ד: חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר ועיי' יו"ד סי' רמ"ב ס' נ"ד בש"ך אף שהתיר אינו מותר. וכן העיר ר' יעקב יוסף ג"ש מטורקא. והחריף ר' אלעזר לייזער לאנדא מאשפצין העיר מסנהדרין י"ב שאם אף שדנו דין אמת דינם בטל, וההג"ג ר' אהרן יוסף ש"פ מברוקלין העיר ע"פ חו"מ סי' ט' הנוטל שכר לדון דיניו בטלין אפי' דן כהלכתא.

ד) לה"ת אות ד' העיר ההג"ג ר' פנחס זעליג שווארץ מו"ץ באפאהידא דמשכח"ל בפ"ק שהלך קצת דבעי שחיטה משום מ"ע ואין טרפות פוסל בו מטעם דאין הכל בקיאים בטריפות ובעי שאלה לחכם ויאמרו דודאי עשה שאלה והותרו לו וליכא חשש מ"ע שיבאו להתיר שאר ולדים בטריפות כאלו, וכ' הפמ"ג בסי' י"ג מ"ז ס"ק ד' וה' דבחסר ויתיר רגל דניכר לכל דטרפה הוא ואיכא חשש מ"ע דאז ליכא למימר טעם הנ"ל שהחכם התיר לו משו"ה הבן פקועה טרפה וכ"כ בפר"ת סו"ס ק"ז. והב' המו"מ מר זאב ראזענבערג מסאטמאר העיר עפ"מש"כ ביו"ד סי' י"ג ס' ג' ה' ו' וכן העיר ר' גבריאל מייזעלס מוינה.

ה) להת"ת אות ה' העיר הב' החו"ב צבי מאשקאוויטש ממארגהיטא למה שכתב בראשית חכמה דף שס"ט: כל ת"ח צריך להיות תמיד דואג ונאנח במצפוני לבו וכו' על חורבן ביהמ"ק וכו' ויראה שמחה בפניו, כדי שיקבל כל אדם בסבר פנים.

סי' פ"ה. פתרון החידה בחוברת ד', שנה ז', סי' ס"ה.

בש"ע אורח חיים סי' "ת"מ" פליגי ה"מגן אברהם" עם ה"חק יעקב", בעכו"ם שהפקיד חמצו לישראל, אם רשאי ליתן לו בחזרה. דעת המ"א דאסור, שמא יחזור וימכרנו לישראל ודעת הח"י דמותר וזה "חסד (המ"א—חסד לאברהם) ואמת (הח"י—תתן אמת ליעקב) נפגשו—פליגי אהדדי, ובא הפסקן הענקי בעל ש"ע הרב מלאדי וכתב בסעיף י"ז לחוש להמ"א וזה "חסד" נצור, ובו חתום (ע"ד בן חותמין) כדספרא דבי רב".

פותרי החידה: הגאון המפורסם וכו' מו"ה שלום יוסף הלוי פייגענבוים אבד"ק לאקאטש; הרה"ג מו"ה אבא שענקמאן רב בגאלאץ; הרה"ג המפורסם מו"ה משה קאפל כ"ץ רב ברומנבקה; הרה"ג מו"ה אברהם שלמה כ"ץ רב בריסקאווע; הרה"ג מו"ה ברוך ווינער מו"ץ בבאטיא; הרה"ג מו"ה משה ברילל רב בנאוואסעליץ; החריף מו"ה יואל אשכנזי מגראסווארדיין; מר שמחה קרויס בהגאון מבאדען (שווייץ); מר משה אליאש בהרה"ג מגערלא; מר שי"ג מפיעטרקוב; מר יחזקאל שטערן, פרעשאב; מר אפרים דייטש, בערלין; מר ישראל עוזר ראטה, בודאפעסט; הרב החריף העצום ר' חיים דוד בראמבערג מלובלין; הגאון מו"ה פנחס עפשטיין מו"ץ בעי"ק ירושלם, ת"ו; ואחרון אחרון חביב הגאון מו"ה הילל פוסק רב בטטרבונר העיר ג"כ מש"ע או"ח סי' ת"מ, חסד גימ' ע"ב, בחו"מ סי' ע"ב עי' בש"ך שם כדעת החולקין, ואמת שלא יבא לידי תקלה, לעשות הטוב והישר צריך לשלם לעכו"ם דמיו ותבא עליו ברכה, כדסיים בש"ע הרב סו"ס זה.

זכה בגורל: הגאון המפורסם מו"ה שלום יוסף הלוי פייגענבוים אבד"ק לאקאטש וקבל בתור פרס ספר "תפארת מהרש"ם".

סי' פ"ו. היכי תמצא.

א) שיהי' בשר בחלב קיל משאר איסורים.

ב) אם האיסור בקדרה יהי' כשר ואם ניטל האיסור מן הקדרה הוא טרפה. חיים יודא שלעזינגער מו"ץ בקה"י בודאפעסט.

ג) כי יכה איש את עין עבדו ועשה פסח לד' לא תאבה ולא תשמע לו.

ד) בין אמת לשקר יש הפרש קטן. משה קאפל כ"ץ רב ברומנבקה.

סי' פ"ז. חידה.

שתים עשרה במספר אחודים, נוסיף על זה עוד שבעים
ובידך פחותים לאחדים.

פנחס עפשטיין מו"ץ בירושלם, ת"ו.

בית ועד לחכמים

אגדה ודרוש.

ב"ה וואראנא, סי' פ"ח. (המשך לסי' נ"ג).

ועיי"ש שכתב, דהאנשים קבלו השיר בכתב ידה; וכן עד"ז ברק בן אבינועם שר לאנשים. ומה שהכאתי ממאסף בזה א"ש לשון "להם", דאי הוי לנשים לא הול"ל רק "להן" — בנו"ן. ועיי' בס' פנינים יקרים בהשמטות לפ' בשלח, בשם הילקוט, דנשים אמרו שירה קודם לאנשים, עיי"ש. ואפשר הכונה, דלא שרו ביחד, רק דנשים אמרו שירה קודם רק לבדן, למען לא ישמעו האנשים ואם שרו ל"ה הנשים מנגנים בפה רק בתופים ובכלי זמר שרו הנגון, שבו היו הנשים מנגנים. — ובס' יבא חיים דף כ"ח הביא מדרש, כשם שמשה אמר שירה לאנשים כן מרים אמרה שירה לנשים, והק' הא בפירוש כ"כ בקרא? ולענ"ד שהק' להמדרש הא קול באשה ערוה, ותי' כמו שמשה אמר שירה לאנשים, כן אמרה מרים שירה לנשים לבדנה. אח"ז ראיתי בס' הגלגולים בפ' ס"ג "דבורה הנביאה נתגלגלה בה צפורה אשת משרבע"ה. בזמן שאמרו ישראל שירה על הים לא היתה צפורה עמהם והי"א היתה מצטערת על זה ובזכות המילה שמלתה את בנה וכו' זכתה לבא בדבורה ולשיר שיר זה ע"י רוח הקודש וזה סוד בפרוע פרעות בישראל הנזכר בשירה הזאת", עיי"ש. ובודאי מה ששרתה מרים היתה ג"כ ברוח הקודש ושירה כזו ע"י רוה"ק ל"ה כקול אחר של אשה ול"ה קול באשה ערוה.

אהרן גוטמאן.

ב"ה רומנבקה, סי' פ"ט.

ע"ד המובא בבול"ח סי' נ"ג עה"פ ותען להם מרים וכו' עיי' בס' בני יששכר מאמר "הלל והודאה". אות קכ"ג, דבמקום שיש גילוי שכינה אין לחוש לקול באשה ויכולין לשבח ביחד בנים ובנות ושם מפרש הפסוק ותקח מרים הנביאה, להיות שהיתה מתנבאת והי' השראת שכינה לא חששה להרהור ותען להם מרים שירו וכו'. צבי הכהן יראשעוויטש.

וכן העיר גם הרב החריף מו"ה ישכר דוב שטאקהאמער מלערדינא והביא גם דברי הזוה"ק פ' שלח בהיכלא אחרא אית יוכבד אמי' דמשה נביאה מהימנא וכו' ושירתא דימא מזמרין בכל יומא וכו' ותקח מרים וכו' וכל אינון צדיקיא די בגן עדן צייתין לקל נעימו דילה. — והרב החריף מו"ה משה דוד מוסקאל מפורעשט תמה על החכמים, שכתבו בענין זה: א) בבול"ח שנה זו סי' כ"ד, לא ראה בסי' קע"ו שנה ששית, אשר הקדים אותו בכל דבריו, ב) בסי' נ"ג שנה זו, במח"כ לא זכר מש"כ בסי' קע"ו הנ"ל, שהביא ד' הישמח משה והכלי יקר, גם מש"כ בשם המאסף כי בזדון אמרה מרים לאנשים ולא "להן" מה"ט דקול באשה ערוה וכ' שהוא פירש הגון הנה גם בסי' קכ"ט, שנה ו' כ"כ ודחה דבריו בסי' קע"ו, ואינו פירש הגון אלא טעות גמור כיון דכ' בפירוש ותקח מרים הנביאה וכו' ותצאנה כל הנשים וכו' ותען "להם" מרים שירו, הרי שהיתה מדברת עם הנשים ולא עם האנשים.

אמר העורך: בעיקר הלשון ותען "להם" ולא "להן", נ"ל ע"פ שראיתי מביאים בשם הכוזרי מאמר ראשון, סי' צ"ה וז"ל: אמר החבר: הרפה לי מעט עד שאבאר לך גדולת העם (עם בנ"י) ודי לעד שהשם בחרם לעם ולאומה

מבין או"ה וחלה ענין האלקי על המונם עד שהגיעו כלם אל מעלת הדבור ועבר הענין אל נשיהם והי' מהן נביאות". משמע שעברה נבואה מהאנשים אל הנשים ומרים הנביאה היתה מרגשת בזה וזה שדקדק הכתוב ותען "להם" מיחס הנבואה להאנשים.

ב"ה הושי, סי' צ'.

שיר המעלות הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, יל"פ כי פיליסופי יון הקדמונים הי' דרכם להפרד מבני אדם ולהרחיק נדוד ביערות ובמדבריות מקומות שאין רגלי בני אדם מצוים שם, בחשבם שזה טובה גדולה לנפש ותועלת להשגות שכליות האלקיות. נגד זה אמר הנה מה טובה ומה נעים שבת אחים גם יחד, כי אצל העמים עובדי אלילים יקשה מאד להשיג באלקיות מאשר יבאו לזה רק מצד התעמקות עיונם בזמנים הרבה ולכן צריכין לזה יגיעה רבה, אבל אצל ישראל שהם חלק אלק ממעל הוא דבר נקל מאד, כי כשיזכו יושפע עליהם מלמעלה שפע רב מהשגות אלקיות, וא"צ לחזור אחריהם ביערות ובשדות. והראי' והדמיון לזה: "כשמן הטוב" כינוי לשפע החכמה דקדושה, "על הראש יורד על הזקן זקן אהרן" שחכמה רבה מלאה ראש אהרן ומצד זה הי' בבחי' זקן שקנה חכמה, "שיורד ע"פ מדותיו" והחכמה ההוא לא ביגיעה, בפרישות והתבודדות באה לו, אלא זכה שירדה לו בהשפעה משמים לפי מדותיו הטובות, כמ"ש שכל טוב לכל עושיהם, שזהו מסגולת המעשים והמדות הטובות להוריד לעושיהם משפע חכמה של מעלה. ועוד דמיון לזה "כטל חרמון שיורד על הררי ציון" והוא כטל החכמה הממלא ראש יושבי ציון כמ"ש [ב"ב קנ"ח] אוירא דא"י מחכים, ולא בשביל חיי התבודדות הי' זה, אדרבה ירושלם הוא עיר חיי שלום ורעות כמאה"כ כעיר שחוברה לה יחדיו. וזש"א "כי שם צוה ה' את הברכה" ברכת החכמה "חים עד העולם". באמצעות האחדות עם חברים טובים שזהו בחי' חיים והעדרה בחי' מיתה כמ"ש או חברותא או מיתותא [ב"ב ט"ז] וזה חיים עד העולם.

ב) אי' במדרש שוח"ט ע"פ עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם בא דם, בשביל דם נדה זכה משה לקבל התורה. והוא תמי' ונ"ל ע"פ שמצאתי בתולדות יצחק (קארו) פ' מצורע שאע"פ שדם הנדה באשה הוא חולי בטבעה הוא תועלת גדולה לולד כי תחנקה האשה מן המותרות ויהי' הולד נוצר מן הדם הזך והנקי לשיהי' מוכן לקבל השפע האלקי וזהו כמו שהמראה שצריך מירוק וזיכוך לשיתרשמו בו הגוונים, עכ"ל. וידוע שהמלאכים טענו מה לילוד אשה בינינו, גם אמרו חמדה גנוזה תתקע"ד דורות אתה רוצה ליתנה לבו"ד, כי חשבו שבני אדם ילודי אשה אינם מוכשרים כלל להשתוות במדרגה אליהם לקבל אור השפע החכמה האלקית. ואמנם בשביל דם נדה, שהוא גורם לזיכוך האדם ולהכשירו לשפע ההוא, זכה משה לקבל התורה, ובטענה זו זכה ונצח למלאכי מעלה בהראותו להם יקר תפארת גדולת הילוד אשה שנזדכך ונטהר ונטרף בקדושה ע"י דם הנדה.

ובדברי הרב תולדות יצחק הנ"ל יש להבין משארז"ל בכתובות [ד"י ע"ב] כשם ששאור יפה לעיסה כך הדמים יפים לאשה, והיינו שע"י הדמים נזדכך הולד שלה ונעשה מוכשר לקבל אור ההשכלה והמדע. ומנקודה זו יובן ג"כ מ"ש שם עוד כל אשה שדמיה מרובים בניה מרובים והיינו מרובים באיכות ובמעלה.

ועפ"ז יבואר ג"כ מדרש. פליאה [הובא בארץ חמדה פ' בראשית] לא חטא אדם עד שהראה לו חוה דם נדה, כי אדה"ר טען כי אם יחטא

יגרום

יגרום רע לו ולבניו אחריו שיומשך עליהם זוהמא ויתרחקו מהשגת אור הדעת. והראתה לו דם נדה כלומר שע"ז יזדככו הבנים ויהיו צאצאיהם מוכשרים להשגת האלקות.

מתתי' יחזקאל גוטמאן אב"ד.

ב"ה מרשילה (צרפת). סי' צ"א.

"ומותר האדם מן הבהמה אין" — אמר אליהו הנביא ז"ל בתדב"א ואנו אומרים זה בכל יום והוא לחזק הלבבות, שלא ידאגו על העבר ואבוד ממון, כדרך אדם דואג על אבוד דמיו ואינו דואג על אבוד ימיו, כי אין צועקין על העבר, מה שעבר אין. וזה הרמז ומותר האדם בר דעת מן הבהמה, היינו אדם הבהמי, חמור בצורת אדם הוא אין, כי האדם בר דעת יחזק את עצמו ואומר אין, מה שעבר אי"ן. וזה ר"ת אמ"ש "מה "שעבר "אין ותשועת ד' כהרף עין, "אם "כן "דאגה, ר"ת אדם, היינו אדם השלם ודברי התנא הרשב"י אדם אתם קרוין אדם ולא אומות העולם הרשב"י לטעמיה בזוה"ק נשא קמ"ה, ע"ב: איקמוה בארעא קדישא עלאה על יראיו דכל מאן דאיהו דחיל חטאה אקרי אדם, אימתי, אמר ר' אלעזר 'באית ביה יראה, ענוה, חסידות כללא דכלא, עי"ש. ובזוה"ק תצא רע"ח וז"ל: אבל אדם דאינון מארי קבלה אינון לעילא מכלהו, בהו אתמר וכו'. ובתוספות לזוה"ק לספר בראשית פ"ב ק"ב וז"ל: אולי יש בהם בני אדם שעסקו בידיעת שמך שהוא השם במלואו, שהוא חמשה וארבעים יו"ד ה"א וא"ו ה"א כמספר אד"ם עי"ש. והכל מודים כי אומות העולם אין עוסקים בתורה הגלויה וכש"כ בסתרי תורה.

כ"ד הנאנח ומבקש רפ"ש משמים
יעקב סופר בן מרים.

ב"ה פשעווארסק, סי' צ"ב.

ואותו היום הי' הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאחד מן התלמידים ויהי' קשה לישראל כיון שנעשה בו העגל (שבת י"ז ע"א). וצריך להבין הדמיון הנורא הזה ומשנלפע"ד עפ"מ שכתבו הספרים ע"פ דברי הזוהר דכתב: תרין אמוראי איכא בארעא זה שמאי והלל, תרין אמוראי ברקיע זה מיכאל וגבריאל, הלל הי' עניו נגד מיכאל דאיהו מסטרא דחסד ושמאי הי' נגד גבריאל מצד הגבורה ולכן שמאי עשה כדברי הלל באשר ידע שנשמתו נחצבת ממדת גבורה דאיהו גבריאל ולכן הכניע א"ע ועשה כדברי בית הלל דשורת הדין נותן, דמדת הגבורה צריך להיות מוכנע תחת מדת החסד. והנה הרמב"ן בשמות ל"ב פסוק זה כתב וז"ל: והנה אהרן אשר הוציא הצורה הזאת כי הם לא אמרו לו מה יעשה שור או כשב או עז וכו' והכוונה לאהרן היתה מפני שישראל היו במדבר חורב שממה והחורבן ושממות עולם ובאו מן הצפון וכו' כי מן השמאל תבא מדת הדין לעולם והנה במעשה מרכבה אמר פני שור מהשמאל לארבעתם, ולכן חשב אהרן וכו' עי"ש. ומעתה יתבארו לנו דברי חכמז"ל בטטו"ד, כי כאשר הי' הלל כפוף תחת שמאי ונתגברה הגבורה על החסד דהיא שמאלא על ימינא הי' קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, כדברי הרמב"ן הנ"ל.

אברהם יודא אדלער.

לחובבי

לחובבי קדמוניות.

מדור לכתבי־יד עתיקים, פנקסי קהלות, מכתבים, כרוזים, תקנות, מצבות עתיקות, אשר לא ראו אור עד ימינו אלה.

פרק ד׳

מכתב קודש מהרב הקדוש בעל דגל מחנה אפרים, אשר כתב להגאון הקדוש ר׳ נפתלי מראפשיץ, זי״ע. נעתק מכתי״ק, שנמצא בידי נכדו הרה״צ ר׳ מנחם מענדל מבערזאן נ״י. נשלח אל המערכת מהחריף מו״ה אברהם אהרן פרענקל מטארנא (פולניה.)

בעזהית״ש. שלום לאהובי א״נ חביבי וידידי ה״ה הרב המאה״ג מעוז ומגדול המופלג בתורה וביראה כבוד שמו מה׳ נפתלי יצ״ו.

אחדש״ה מהודענא שגיה״ק הגיעני ושם בנאמר שנתקבל רו״מ לרב ואמרתי יהא רעוא שתרום קרנו וכו׳ ויעלה למעלה ויהי׳ עליותיו במעלות החכמה והתורה כי זה עיקר עלי׳ כמו שאמרתי בפ׳ שלח לך ועליתם בנגב ועליתם את ההר נגב דא חכמה ואת ההר דא תורה ואם יעלה במעלות אלו ישכיל ויצליח ויקוים בו הנה ישכיל עבדו ורם ונשא וגבה מאד וד״ל וה׳ ישמור אותו שלא יהי׳ מרעבנים ואעפ״י שאין דרכי בכך לאמר דברים כאלה אלא כשהוא דבר בעתו ובפרט לכתב דברים כאלה שהמה מתוקים מדבש וכו׳ והמה חיים למוצאיהם ואם תדקדק בהם תמצא בזה דרך ה׳ אך אמרתי מאהבתי אותו וראיתי במכתבו גודל השתוקקת לשתות בצמא את דברי ומחכמתו אמרתי לא אמנע טוב וכלכלתי את השורה לכתב לרו״מ ולתמוך את ידי ולכתוב לו שורת שתים שהן הרבה ובזה תלך ותדבוק תמיד ובזה ינצל מירידה רק הכל יהי׳ לו עלי׳. הכ״ד מ״ה הדו״ש בלב ונפש

הק׳ משה חיים אפרים ממעזבוז יע״א.

גם אני פורס בשלום א״נ חביבי כנפשי המפורסם בתורה וביראה ובחסידות כבוד שמו מו״ה נפתלי יצ״ו. א״נ הק׳ יעקב יחיאל בהרב הנ״ל.

טעונים גניזה

יח.

חקירה בדבר ספר „מאור עינים״ לר״ע מן האדומים.

ר״ע מן האדומים נולד במנטובה בשנת רע״א או רע״ב וחי בזמן מרן הב״י זצ״ל. בשנת של״ג גמר ספרו „מאור עינים״ ונדפס בשנת של״ד במנטובה. — הספר הזה אך יצא התלקחה תבערה גדולה סביבו. מרן הב״י התנגד מאד לספר „מאור עינים״ וצוה לשרפו, כאשר מוסר לנו רבנו החיד״א (מחזיק ברכה בקונ״א לסי׳ ש״ז סע״ה) דוקומנט רשמי ע״ד התנגדות מרן הב״י לספר זה. הלא כה דבריו: „מצאתי בגנזי רב גדול ז״ל פתקא אחת, שכתב הרב הגדול מוהר״ר אלישע גאליקיש וגם אשור נלוה עמו, הרב הגדול מהר״ם אלשיך ז״ל והעתקתיו אות באות וז״ל: למען לא תהי׳ האמת נעדרת

אודיע נאמנה איך הובא לפני ספר שחובר הר' עזריה מן האדומים הנקרא מאור עינים ובפתחי עמדתי מרעיד, כי בלי ספק המקיימו עובר משום בל יראה ובל ימצא ובכן הובא לפני מופת הדור והדרו הרב הגדול מהר"י קארו זלה"ה ואחר ימים שלח אחרי וצוה אותי לסדר כתב א' אשר יחתום בו ותורף המכוון הי' שהי' ראוי לישרוף ולהעביר באש את ספר הנזכר בכל מקום, ושתימה על הרבנים אשר במקומו איך הניחו להדפיסו ולא חשו לכבוד התורה ועיקריה ובהיות כי אני החמצתי בדבר וביני ביני חלה הרב הקדוש זלה"ה את חליו אשר בו נתבקש בישיבה של מעלה ולא יכול לחתום את ידו הודעתי את דבריו זצ"ל באמת ובכל חכמי ישראל מחזיקי האמת אדברה שלום. נאם הצעיר אלישע גאליקא.— ככל הדברים האלה שמעתי גם אני מפי מהרר"י זצלה"ה, נאם הצעיר משה ב"ר חיים אלשיך זלה"ה". הפתקא הזאת מוסר לנו החיד"א ז"ל. מלבד זה קמו לספר זה מתנגדים רבים, אשר החרימו את ספר זה, ביניהם גם הגאון האלקי הרמ"ע מפאנו ועוד מרבני אטליה.— רבנו המהר"ל מפראג בספרו „באר הגולה" (באר הששי) שפך חמתו על הספר הנזכר וכותב: „לכן ספר זה הוא בכלל ספרים החצונים אשר אסור לקרות בהם ולכל איש בעל דת תורת משה ומאמין בתורה שבכתב ובתורה שבע"פ יהי' הספר הזה בבל יראה ובבל ימצא ולא יביט אליו ולא יסתכל בו לא ראיה שכלית ולא ראיה חושית וכו' ומובטח אני בשארית ישראל שלא ישאירו לספר הזה שם ושארית בישראל רק ידונו אותו כמשפטו וכו'", עכ"ל.— רבנו החיד"א בספרו שה"ג מזכיר שמו בערכו, אבל לא זכר כלל את שם ספרו, לא במערכת גדולים ולא במערכת ספרים וזאת יהי' ג"כ יתד נאמן, שחשבו לספר אשר מחוץ למחנה ישראל מושבו. הגאון יעב"ץ (מגדל עוז מגורה א') זלזל בו מאד ובסוף דבריו כותב: ושמעתי שגם חכמי הדור באותו זמן שנדפס הספר הוא גזרו לבער אותו".— גם בספרו שאילת יעב"ץ (ח"א סי' ל"ז) זלזל בו וקורא את ספרו "מְעַוֵּר עינים".

מן התימה, אמנם, על הרבה מגדולי ישראל, שהביאו את הספר „מאור עינים", מבלי פנות אל הדברים שהזכרנו לעיל. בין אלו שהזכיר ואת הספר הזה הם: הכנה"ג (יו"ד סי' רמ"ה הגה ט'), לקט הקמח (יו"ד הל נדוי ד' ק"ז), סדר הדורות (כמה פעמים), צמח דוד (לר"ד גאנז, כמה פעמים), מנחת ש"י (סוף זכרי'), לחמי תודה (סי' י"ט), יד נאמן (ד"ד), תוס' יו"ט (מנחות פ"י מ"ג), מגן אברהם (או"ח רפ"ד סק"ז) חת"ס (חו"מ סי' קצ"ג) ועוד.— יכולים אנו לתרץ את אותם, שלא ראו, לא ידעו ולא שמעו מהתנגדותו של מרן הב"י, הרמ"ע מפאנו והמהר"ל מפראג זצ"ל, אבל מה נענה אבתרי' אלו, שנהירין להו הדברים האלה?

בעל ש"ג בזכרו את ס' „מאור עינים" כותב: „כאן צדקו דברי מאור עינים" ואומרים בשם הגאוה"ק מרן שר שלום מבעלזא זצ"ל שאמר, שכוונת הש"ג, שרק כאן צדקו ד' המאור עינים, אבל שאר דבריו הנאמרים בכל הספר לא צדקו.—

כל־זה ראיתי ליתן לפני המבקרים הנכבדים ובודאי הדבר צריך עוד בירור. ישימו נא לב חכמי הבית וידונו בזה.

שי"ג, פיעטערקוב (פולניא).

סימן נ"ח.

שבת דף כ"ד. הא גופא קשיא, תניא ג' דברים לריך אדם לומר ע"מ שיכנס דהייגו מצעוד יום אבל קשה לא מצינו שהדר תנא קשה שיכנס מצרפין כאן בצרובי תחומין כאן בצרובי חצרות, ובכה בצו"ז לו"ח סי' שכ"ג ס"ק ד' הק' על הים לוקרים דקובדים דאם קבל עליו תוקפת שבת דאין מצרפין בזין הסמסות ח"כ אעאי לא מוקמינן אידי ואידי בצרובי חצרות וריש מייבי בקבל עליו תוקפת שבת בזה אסור וקיים בכ"ע. וכ"ל בעזה"י לייש כך דהכא הפמ"ג או"ח סי' י"ז רלה לומר דבשק עשה הכל מודים דשפיקא לקולא ובכה ידוע מש"כ רש"י ז"ל בזימות דלכן ל"ה חמור מעשה משום דאין עוכשין על עשה ובכה דעת הרמב"ם דתוקפת שבת אינו דאוריימא ודעת שאר פוסקים דהוי דאוריימא הייגו עשה דהשבתו שבתכם ע"י, מג"ה סי' רס"ה ס"ק ח' ולפי"ז ל"ש דבשלומא אם כאשר דאיירי מתניתין בצרובי תחומין שהוא חמור מצרובי חצרות ואקרו לערב ביהשמ"ש אז"י ל"ש אבל אי כאשר דאיירי מתניתין בצרובי חצרות דשרי לערב בזין הסמסות ומשום דשפיקא דרבנן לקולא ואומרים דהוי יום והא דמשמע ממתני' דדוקא עם חשיכה אבל ביהשמ"ש לא חיישי בקבל עליו תוס' שבת זה אי לפשר לומר ומשום דחשב בהדי גס הדליקו את הבר וח"כ ע"כ החמירה הוא קודם קבלת תוס' שבת ועל זמן מוקדם כזה ל"ש לריך להזהיר את ג"ב כיון שעל תוס' שבת אין חשש לינור לאו אע"כ דאיירי מתניתין דלא קבל עליו תוס' שבת ואזהרה הוא משוך לביהשמ"ש דהוי חשש לינור לאו.

סימן נ"ט.

הנה בחולין דף י"ח בתוס' ד"ה אבל היכי וכו' הק' שם ז"ל מקשין תמהי לא ילוף מבל קרבנות דדמי שבת וכ"ת שמא יתלה קרבן עריפה ומלחה שאבל שבת. וכ"ל דהכא בק' ע"ן ילחק הא"ע סי' ע"ט הקי שם אי רוב או ס"ס מהני דוקא על חשש לשעבר אבל לא בחשש דלהבא כמו בחזקה דמהני דוקא לשעבר ולא להבא כמו שמליכו דשמא קידש לא מעריכן שמא יקדש מעריכן וא"כ ה"ה בדוב וס"ס ג"כ תעריכן דדוקא על לשעבר מהני אי דלמא לא כן רק דמהני גם על להבא כי ז"ל בקילול דיש לחלק דדוקא בחשש לשעבר מליכו דמהכין על ס"ס משא"כ בחשש דלהבא לפשר לדון בזה כמש"כ בתוס' קדושין ד' ע"ב ד"ה בפירש דסיעת ר' מאחש דשמא קידש לא מעריכן שמא יקדש מעריכן והטעם הוא דס"ל דחזקה לא מהני לבדר על להבא ח"כ ה"ה בס"ס לא מהני לבדר על לחר זמן סיכול להיות לאחר זמן בזיכור סיני לקור וכעין שהעיר המהכי"ט על הא דקי"ל דלקור למכור קפק דרוקא לא"י לכן בספרי בחר יצחק הוכחתי דרוב מהני לבדר על עכין להבא ג"כ ורלי מיזמות ל"ו הכוכם יבמתו וכמלא מעוברת ה"ז לא תנשא לרחה שמא לא יהי' ולד בן קיימא וא"ת הלך לחר הדוב בנים ובוב בנים ולד מעליא יבדן ולד אין פונר עד סילא לאויר העולם עיי"ש ואי כימא דרוב לא מהני לבדר בדבר דלהבא מקש דאיך הי' מקום לומר דחנשא לרחה על קמך דהלך לחר הדוב בנים ולד מעלין יבדן והא התם הוי קפק בלהבא דשמא לא יהי' ולד בן קיימא וע"כ מוכח מזה דרוב מהני לבדר על קפק

דלהבא, שוב ראיתי דים לדחות הוכחה זו עכ"ל. ולפי"ז ספיר מתורן קומית התוספות הכ"ל דלכן לא יפיקן מקרבנות דדחי שבת דחזלין נתר רוב ומשום דשם חלב קרבנות הוי בירור על להבא כי שם יוכל להיות שיהי' מצורר להבא שם טרפה על ידי שימלא מחט בהדקין בשופן שהוא ודאי טרפה ונמלא שחלב את השבח למפרע ובכה"ג אפשר דק"ל המקשה דלא חזלין ב"ר ופא דדחי שבת על כרחך היינו מעשה רוב רק מגזה"כ הוא, והכא בפ' עין יעקב הכ"ל תע"ג דבתחלה הרחה מקום לכאן ולכאן אך לבסוף כ' וז"ל: נחזור לעניננו דשפיר הוכחתי דקמכיון על רוב לברר על דבר דלהבא ג"כ וביון דבתחלה דרוב מהני אף בדבר דלהבא ה"ה ס"ם מהני אף בדבר דלהבא דפא מצוחר בתשו' הרשב"א דס"ם הוי כרוב ואפשר דחלים יותר מרוב כמו דרוב מהני על דבר דלהבא ה"ה דס"ם מועיל אף בלהבא עכ"ל. מזה נראה דלכן מהני ס"ם אף בלהבא משום דס"ם הוי כרובא בפ"ע, הרשב"א וכמו דרובא מהני בלהבא כן ס"ם מהני אבל אם נאמר דס"ם מהני מטעם דהוי רק ספיקא דרבנן אז אין הכרח דמהני על להבא משום דלא נשמע מרוב. ובזה יש לייסד קושי' הפני' בתובות בקו"א סהק, על הפר"ח שם"ל כהרשב"ש דס' הבקול מדאורייתא סרי ואינו אלא רק מדרבנן ח"כ למה לי' לאסדורי בטעמא דס"ם דהוי כמו רוב הא בלא"ה איכא טעמא דס"ם מהני כיון דבספק א' ל"ם רק אי' דרבנן ע"כ בפ"ם עוד ספק הוי ספיקא דרבנן ולקולא יעי"ש. ולפי הכ"ל ח"ם דלכן מהני הפר"ח לומר דס"ם מהני משום רוב ומשום דלטעם זה אז מהני ס"ם גם על להבא ומש"כ לטעם הפני דהוי ספיקא דרבנן, אז אין מוכרח דמהני על להבא. עוד יש לתרץ דכ"מ לענין אי מהניי ס"ם לאיסור דרבנן דכ' הפמ"ג ביו"ד סי' ק"י ובחו"מ סי' ס"ד בא"ז ס"ק ג' דזה תלוי בטעמים אי ס"ם מטעם רובא אז חזלין לחומרא בס"ם לאיסורא דרבנן ואי ס"ם מטעם דהוי רק ספיקא דרבנן אז חזלין לקולא עיי"ש. ולפי"ז ח"ם דלכן מהדר הפר"ח לומר הטעם משום רובא כדי דנחתיר בס"ם לאיסורא בתי' דרבנן ודו"ק, עוד כ"מ בין הטעמים הכ"ל לענין אי מהני ס"ם הוי כרוב אז מהני ס"ם דמצותר בפמ"ג חו"מ סי' קע"ג בא"ז דלהטעם דס"ם הוי כרוב אז מהני ס"ם בסכנתא עיי"ש ח"כ אתי שפיר.

סימן ס'.

הנה בגמ' דמילה דוחה שבת מלמד ביום השמיני ביום אפי' בשבת. הכא מ"ן הק' בתקיעת שופר ולולב דגזרינן בשבת דלמא יעבירנה ד"א בר"ה ומ"ש מילה דשריא בשבת ולא גזרינן שמא יעבירנו, ועיי' בחפא"י שהק' ג"כ כקושי' זו אמאי ל"ג שמא יעבירנו הכין כתיב למוד למול. וכ"ל דהנה הש"ך בפי' קפ"ג דמי שהוא מוהל אינו רשאי ליתן את בנו למהר למולו וחייב הוא בעצמו למולו ובקלוש"ת סס הביא ד' התב"ש שמוקק על הש"ך וש"ל דאל יכול לעשות שליח ומשום שמלוחו של אדם כמותו והכא י"ל שגרת הש"ע דעקרו מכמים דאורייתא בשוח"ת משום גזירה דוקא בשופר ולולב ומגילה דאין יכול לעשות שליח ע"ז רק הוא בעצמו מחויב לתקוע או לשמוע קול שופר וכן באיכך כיון דאל"ה בגי בלא"ם לכן ילך אל מכס ואי'

המערכת מברכת בברכת מז"ט את כבוד הגאון המפורסם מו"ה יהודה הכהן רובין נ"י מפה סאטמאר להתקבלותו לרב דקהל יראים „תפארת ישראל" בפאריז. הרה"ג הנ"ל הוא בן לאותו צדיק גאון ישראל מו"ה ישעי' רובין זצ"ל אבד"ק מיהאליפאלווא, נכד הש"ך זצ"ל ותלמיד להגאון מאור הגולה מו"ה שמחה בונם זצ"ל אבד"ק פרעשבורג. — יהא רעוא שיזכה לעמוד בפרץ ולפעול לטובת התורה והדת בקהלתו, ברוח אבותיו ורבותיו.

מז"ט לכבוד הרה"ג המפורסם מו"ה מתתיהו יחזקאל גוטמאנן להתקבלותו לרב אב"ד בעיר ליאובה. — המערכת.

המערכת מבריכת בברכת מז"ט את כבוד הרב המפורסם מו"ה עמרם חסידא אויש נ"י מפה לאריסת בתו תחי' עב"ג הב' הח', מוכתר בנמוסין מר ליפא זיכערמאן.

המערכת מביעה ברכת מז"ט לכבוד הב' החו"ב, עיניו כיונים על אפיקי ש"ס ופוסקים, מר שבתי יצחק הערציג נ"י בהגאון אבד"ק טשיטש לארושיו.

המערכת מברכת בבמז"ט את כבוד הנגיד, החסיד המפורסם, מו"ה יונה פריעדמאן נ"י ממוזשאי לנשואי בנו הב' החו"ב, מו"מ בתוי"ש כ"ה ארי' יהודה נ"י.

נפשינו בתוך הבאים לברך ברכת מז"ט לראש חברנו הב' החתן תמים למעלות, עוסק בחקי חורב, בתורתו הוא אורב, מו"ה ליפא זיכערמאן נ"י לארושיו עם בת הרב החסיד מו"ה עמרם אויש נ"י מפה, מנהלי חברה בחורים ומזונות, סאטמאר.

ברכת מז"ט חמה ונלבבה לכבוד הב' המו"מ בתוי"ש, יקר הערך וכו' מו"ה שלום אפפעל נ"י מיועד גבאי דחברה קנין ספרים דישיבתנו דפה להתקשרותו בקשר שדוכין. משה אלי' גאלדבערגער גבאי דקנ"ס, משה יוסף ווייס בשם החברה בחורים דישה"ר דיערעש.

אנו מביעים ברכת מז"ט לידידנו הב' המופלג, חו"ש, זי"ר כש"ת מו"ה אברהם צבי ריעזעל נ"י, שהי' גבאי דח"מ דישיבתנו לרגלי התארשותו עם בת הגביר ר' משה אינגבער נ"י מפה. יה"ר שזווגו יעלה יפה ויעלה מעלה מעלה על במתי הצלחה. מנהלי ח"ב וח"מ בריסקווע.

מקירת לבי באתי לברך ברכת מז"ט לכבוד אהובי ידידי הב' החתן המופלג בתו"י, חריף עצום ובקי נפלא, ראש ישיבה בישיבה הרמה טאשנאד, מו"ה הערצקא בערנשטיין נ"י מק"ק קראסנא לארושיו עם בת הגאון החסיד אבד"ק מאקעווע נ"י. יה"ר שיעלה מעלה מעלה על במתי ההצלחה, כעתירת ש"ב שמחה בונם דייטש מכפר מעניע.

מזל טוב לידידי הב' החו"ב, מוכתר בנמוסין מו"ה הערצקא בערנשטיין נ"י מקראסנא לארושיו.
משה זאב שווארץ, וואראהל.

אמרא נאה חמה ולבבה, מזלא טבא וגדיא יאה להב' החו"ב בחדרי תורה. לו דומי' תהלה, יושב ראש בין בחורי חמד דבית מדרשנו, מר שבתי יצחק הערציג נ"י בהרה"ג מוהר"ן שליט"א להתארשותו.
אהרן מעריך, טשיטש.

חנן יה יום טוב לי פה, בשמע נואמך ידידי, הגדתני ותאמר, שהגיע עת יום עלות קול בני הימן ואסף שוררי שיר מנצחים בנגינות תחת כלילת חופות, גם עדיך יגיעו, ואברכה נפשך יזרע הרחמן בעדך גד רבתי וינשאך עד למעלה. דברי המברכך מנחם זאב קליין.

מז"ט יעלה ויבא לכבוד הב' חתן תמים למעלות, חו"ב, חו"ש, איש חי"ל מו"ה חנני' יו"ט ליפא זיכערמאן נ"י מפה לארושיו עב"ג היא אחות תחי'. יה"ר שיהי' קשר של קיימא. מנאי המיועד להיות גיסך, משה אויש, סאטמאר.

נכבדות. יבוקש בחור או אלמן צעיר בלא בנים לנערה יפ"ת ולה כל המעלות שמנו חכמים, נדוניא מאה אלפים לעי ויוכל ללמוד שו"ב ומקבל משרה.

חבורה „עץ חיים".

אגודת לומדי תורה וספריה לתלואת ספרים

סאטמאר.

מחברים ומוציאים לאור מתבקשים לשלח ספריהם אל החבורה ושמם יזכר לטוב ביחוץ „בית ועד לחכמים".

עד עתה שלחו לנו חבוריהם:

א) הגאון חצדיק שלשלת היוחסין מו"ה אלטר עזריאל מאיר איגר שליט"א האדמו"ר מפילוב — את ספרו הקדוש של מר אביו הגאוה"ק זצ"ל.

ב) הגאון המפורסם מו"ה יונתן שטריף נ"י דומ"ץ בק"ק בודפעסט — את ספרו היקר „למודי השם".

ג) הגאון מו"ה הלל פוסק נ"י רב בטטרבוגר — את ספרו „דברי הלל".

ד) הגאון המפורסם מו"ה שמואל יצחק הילמן נ"י דומ"ץ בלונדון — את ספרו „אור הישר".

ה) הרה"ג שלשלת היוחסין מו"ה אלטר שפירא נ"י רב מוויקנא בטשערנוביץ — את ספרו „בית ישראל".

ו) הגאון המפורסם מו"ה שלום יצחק לעווישאן נ"י רב באסלא — את ספרו „דברי שלום" וס' תקון האדם.

ז) הרה"ג מו"ה חיים צבי שאטלאנד נ"י מו"ץ במיידאן — את ספריו „מים חיים", „דרשות מהרח"ץ".

ח) הגאון החכם מו"ה ישעי' רייכער נ"י רב באיזמאיל — את ספרו החשוב „כתב בית ישראל".

ט) הגאון מו"ה אלעזר חיים יאדמאן נ"י רב בשידלובצי — שני אכסמפלרים מספרו „חיים וחסד" ועוד.

י) הגאון מו"ה אלעזר לאנדא נ"י רב באשפצין — את ספרו של מר אביו הגאון זצ"ל „כמו השחר".

יא) הגאון מו"ה חיים ראובן רובינשטיין רב ביוליבורג את ספרו „תפלת חיים".

יב) הה"ג מו"ה מנחם זעליג שווארץ מו"ץ באפאהידא את ספרו „זכרון צדיקים".

כלם יתברכו ממעון הברכות ויזכו להפצת מעיינותיהם חוצה.

הנתבת

Ez Chaim, SÁTMÁR, Mátyás kir. 20.

דמי־חתימה בחוץ־לארץ נשלחות אל סוכנינו:

באמעריקה: Rabbi J. Margolin, 1380 E. Parkway, BROOKLYN, N. Y.

באוסטריה: Rabbi G. Hager, WIEN, XX. Karlmeiselsstr. 4|45.

בגרמניה: Herrn S. W. Waldmann, FRANKFURT a. M. Rechneist. 9.

בהונגריה: Gelbmann Adolfné, Budapest, Almássy ut 6. 5 a.

ביוגוסלביה: Herrn Salamon J. Klein, BACSPETROWASELO.

בסלובקיה: Nathan Kornblüh, HUSTE.

סוכננו החדש בפולניה:

Jakob Singer,
RZESZOW, Kazmirza ul. 12.

תשובת המערכת.

להרב א. מ. לפי הידיעות האחרונות, שקבלנו מאונגוואר, ותקבל שם לממלא מקום הגאון זצ"ל בנו הרב המאור הגדול, אוצר תורה ויראה, מו"ה יהושע נ"י חתן הגאון אבד"ק דעש נ"י.

הרב רי"י מארגאלין, אנו מודים לו בכל לב על שלא פנה אל רהבים ואל שטי כזב.

מודעה רבה לאוהבי תורה.

ברצוננו להדפיס הס' „ארחות חיים" על ש"ע או"ח מאאמו"ר זצ"ל מספינקא עם הוספות ח"ג וגם הס' „ישוב משפט" שמנה חלקים לקושי שו"ת על ש"ע חו"מ כדמות הס' א"ח ודרכי תשובה ויהי' בו מפתח כללי עפ"י א"ב ויען שהוצאות ההדפסה גדולה מאד, אין ביכלתי להדפיס רק מספר מצומצם, ע"כ כל מי שרוצה בספרים הנ"ל ישלח חצי המחיר בתוך מעות קדמה וחצי השני ישלם כשיצא מבית הדפוס אי"ה. מחיר הספר א"ח ג"ח ביחד חמש מאות לעי, ח"ג לבד שני מאות לעי וס' ישוב משפט כל הס' חלקים ששה מאות לעי.

הק' אהרן כהנא חופ"ק סיקשעל.

Rabbiner Aron Kahan, SĂCEL, (Maramureș,— România).